

PolitikART

20 GÜNLÜK EDEBİYAT SANAT VE DÜŞÜN DERGİSİ

27 Nisan 2019 Cumartesi

SAYI: 261

Bir itiraz kürsüsü olarak

ÂŞIKLAR

Ermenistan'ın Elegez bölgesindeki Rya Teze köyünde yaşayan Zeytün, yakıt olarak kuruttuğu tezeleri taşıyor.

FOTO: AYLIN KIZILINARPHOTOS

Avusturyalı bir doğa yaşam fotoğrafçısı olan Julian Rad, çiçek kokusundan adeta mest olan bir yer sincabını böyle fotoğraflamış.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AKAN IRMAK: Âşıklık geleneği

- Yaklaşık 4500 yıllık süreçte; insanların "her zaman, her yerde, her tarzda ve her biçimde şiir söylediklerini ve destanlar yaratıklarını" rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu bağlamda âşıkların, ozanların ve dengbêjlerin şiir yazmaktan çok şiir söylediklerini vurgulamalıyız.
- Cumhuriyet döneminde de uzun süre Kürt edebiyatının yanı sıra Alevi edebiyatı yasaklı durumdaydı. Şark Islahat Planı (1925) ve bunu açımlayan 1930 tarihli "etnik ve dinsel arındırma"ya dayalı genelge ile Alevi edebiyatı da yasak kapsamına alınıyor ve Aleviler'in "Telli Kur'an" dedikleri müzik enstrümanları yasaklanıyordu.

İnsanlık tarihi boyunca herhalde şiir hep vardı ve insanlar öncelikle "şiir söyleyerek" bu geleneği başlattılar; zamanla önce resimle, yazının icadından sonraysa "sesin işaretlenmesi" anlamına gelen yazıyla duygu ve düşüncelerini bilince çıkararak bugünlere geldiler. Bundan dolayıdır ki, Kürdistan ve Anadolu topluluklarının sözcüleri olan halk ozanları, şairler ve âşıklar binlerce yıl şiirsel anlatımın besteli tarzı olan kılam, stran ve türkülerle bu geleneği yaşatarak, günümüze taşımışlar.

En eski edebiyat türünün şiir olduğu, düz anlatı yani nesir türünün ise çok sonra ortaya çıktığı genellikle kabul gören bir düşüncedir. Eski insan topluluklarının en yakın devamı olarak kabul edilen kırsal kesim insanının; tüm düşüncelerini dörtlük gibi kısa, destan gibi uzun şiirlerle ifade ederken düz yazılı anlatımda duraklamaları buna kanıt olarak gösterilir.

Bu anlamda Prof. Kemal Karpat'ın; "Bizim üç çeşit tarihimize vardır: Biri (resmi tarih), biri (Avrupalılar'ın yazdığı tarih) ki bu ikisi de şüphelidir. Bir de (halkın zihninde kalmış tarih) vardır. İşte (hakiki tarih) odur, nesilden nesile geçen odur" belirlemesi bir gerçeğin ifadesidir.

Oyle ki, gerek doğaçlama söyleyeni ve yazarı belli gerekse anonimleşmiş bu şiirsel ürünlerden bir bölümü, ciltlerle kitabın anlatamayacağı yalınlıkta bir dörtlükle bu gerçeği ortaya koymuş. Söz gelimi hangi manzum ya da mensur Osmanlı tarihi, Osmanlı toplumu şu gerçeklikle anlatabilir?

**"Şalvarı şaltak Osmanlı
Eğeri kaltak Osmanlı
Ekende yok, biçende yok
Yiyende ortak Osmanlı."**

Bu nedenle en azından Sümerlerden bu yana yaklaşık 4500 yıllık süreçte insanların "her zaman, her yerde, her tarzda ve her biçimde şiir söylediklerini ve destanlar yaratıklarını" rahatlıkla söyleyebiliriz... Bu bağlamda, âşıkların, ozanların ve dengbêjlerin şiir yazmaktan çok, şiir söylediklerini; daha sonraysa kendilerine ait eserleri veya anonimleşmiş halk şiirlerini bir enstrüman eşliğinde terennüm ettiklerini vurgulamalıyız.

Bilindiği gibi, salt Osmanlı döneminde değil 20. Yüzyıl başlarında iktidara gelen İttihat ve Terakki dönemi ile bunun devamı niteliğindeki Cumhuriyet döneminde de uzun süre Kürt edebiyatının yanı sıra

Mehmet BAYRAK

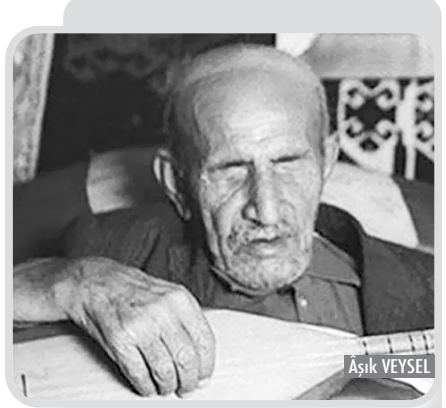
Alevi edebiyatı yasaklı durumdaydı. 1925'te gizlice hazırlanıp uygulamaya konan Şark Islahat Planı ve bunu açımlayan 1930 tarihli "etnik ve dinsel arındırma"ya dayalı genelge ile Alevi edebiyatı da yasak kapsamına alınıyor ve Aleviler'in "Telli Kur'an" dedikleri müzik enstrümanları yasaklanıyordu.

Buna ilişkin canlı tanıklıklardan birini bizzat Âşık Veysel yaşıyor ve bunu Yaşar Kemal'e de anlatıyordu. Halk edebiyatıyla ve ozanlarıyla büyük yakınlığı olan ve Âşık Yaşar mahlasıyla şiir de yazan Kürt kökenli büyük aydın ve yazar; daha 1960'lı yıllarda kurulan Halk Ozanları Kültür Derneği'ne öncülük ettiği gibi, "fırınlama" denen bu saz sağını da bizzat Veysel'den bir anekdot olarak yazıyla bilince çıkarıyordu. Yazar, 1940'lı yıllarda Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ve yine Kürt kökenli ünlü hümanist aydın ve yazarlardan Prof. Sabahattin Eyuboğlu aracılığıyla Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nde bağlama dersleri verildiğini vurguluyordu. Ben de, 1965-70 yılları arasındaki Türkoloji eğitimim sırasında bu bölümde birer kez Âşık Veysel'e ve Âşık Ali İzzet'e program yaptırıldığını tanık olmuştum.

Veysel'le bitirilmeye çalışılan âşıklık geleneği

Gerçek buyken Âşık Veysel'in 1973'te ölümü üzerine, kimi Türk kalemşörlere "âşıklık geleneğinin Veysel'le son bulduğunu" iddia edecek kadar sapıtıyor; Cahit Öztelli gibi kimi yazarlara buna tepki olarak "Âşık Veysel'in şişirilmiş bir balon" olduğunu iddia ediyordu. Kuşkusuz, bunların ikisi de kökten yanlış yaklaşımlardı ve büyük tepki toplamıştı... Biz de o zamanlar bu iki yaklaşımı eleştiren yazılar yazmıştık. Aynı yıl, Adnan Binyazar'a Âşık Veysel'le ilgili kitap öneren yayınevi, bizden de "Tevfik Fikret"le ilgili kitap istemiş ve bunlar aynı yıl yayımlanmıştı.

Kuşkusuz, bu iki yaklaşımın da elle tutulur yanı yoktu. Ne âşıklık geleneği Veysel'le başlamıştı, ne de o, "şişirilmiş bir balon"du!.. Nitekim, 1963 yılında Mahzunî gibi halk şairlerinin öncülüğünde kurulan Halk Ozanları Kültür Derneği'ne bağlı ozanlar, Türkiye İşçi Partisi ile bütünleşmiş ve Türkiye toplumu üzerinde oldukça etkili oluyorlardı. Devlet aklı bundan da rahatsız oluyor ve bir yandan 1967'deki Elbistan ve 1971'deki Hatay/ Kırıkhan katliamlarıyla ölenleri kesmeye çalışırken bir yandan da "Kürt kökenli halk ozanlarının Türkçe söylemeye özendirilmeleri" için çalışmalar yapıyorlardı. Buna rağmen âşıklık geleneğinin geçmişten günümüze akan güçlü bir gelenek" olarak devam ettiğini söylemeliyiz...

Âşık VEYSEL

Âşık Ali İZZET

Yaşar KEMAL

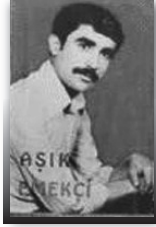
- Âşık Veysel'in 1973'te ölümü üzerine, kimi Türk kalemşörlere "âşıklık geleneğinin Veysel'le son bulduğunu" iddia edecek kadar sapıtıyor. Kuşkusuz, bu iki yaklaşımın da elle tutulur yanı yoktu. Ne âşıklık geleneği Veysel'le başlamıştı, ne de o, "şişirilmiş bir balon"du!..

Âşıklık geleneği sürüyor

- Aşık olmakla âşıklık bazen birbirine karıştırılıyor. Âşık, bir görev insanıdır. Sorumlulukları vardır. Dostu ve düşmanı vardır. Âşık, yaşadığı ortamı gönül gözüyle görür. En önemlisi de tarafsız değildir, olamaz. Tarafı halkının, ezilenin yanındır. Bunu şiirine, sazına yansıtır. Halka açar. Zalimin karşısında durur.

Aşıklık bir gelenek midir? Yoksa sosyal bir olgu mudur? Zaman zaman tartışıldığında ben de tanık olmuşumdur. Gelenekler süreç içinde zayıflar ve giderek yok olur. Buna bir zaman biçmek de mümkün olmuyor.

Âşıklığın sosyal bir olgu olduğu daha mantıklı. Âşıklık, sosyal eşitsizlik var oldukça, ayrılık ve hasret var oldukça, aşk var oldukça da var olmaya devam edecektir. Hepsini bitse de aşk bitmez. Aşk ile şehvet birbirinin aynısı değildir. Aşk'ın bir türü halidir. Aşk insana mahsustur. Dar kalıplara sığmaz. Hatta kalıpları parçalar ama asla saygısız olmaz.

"Hallaç olup taşlandılar hak ruhunu tadanlar
Zalim elinden savrulduklar riyakarlar nadanlar
Aşk'ı şehvete boğduran ümmi nebi misali
Zalim ile serdar oldular nefse biat edenler"
Feryad ü İsyan'dan, Ozan Emekçi

Şehvet ise kabadır, saygısızdır, an'lıktır. Şehvete erdem bulunmaz. Şehvet satın alınır. Aşk alınmaz ve satılmaz. Aşkın pazanı yoktur.

"Bir yaralı bülbül ayrılma gülden
Aşk halin bilenler doğru söyleyin
Bazan sahralarda ıssız çöllerde
Yad ellerle nasıl gönül eylesin"

Zulumette kaldım karardı ışık
Dedim yare gidem yollar dolaşık
Kavuşma imkânın kaybeden aşık
Ayrılık günlerin sayıp neylesin"
Perişan Güzel

Aşık olmakla âşıklık bazen birbirine karıştırılıyor. Âşık, bir görev insanıdır. Sorumlulukları vardır. Dostu ve düşmanı vardır. Âşık, yaşadığı ortamı gönül gözüyle görür. En önemlisi de tarafsız değildir, olamaz. Tarafı halkının, ezilenin yanındır. Bunu şiirine, sazına yansıtır. Halka açar. Zalimin karşısında durur. Örgütleyicidir. Sosyal hayat ona bu görevi yüklemiştir.

Sevgiliye bağlanmak, baktığı her yerde onu görmek, dünyaya ona yorumlamak âşık olma halidir. Âşık olmak olgunlaştırır. Sabra zaman biçmez, hoşgörüsü derinleşir.

"Kaşın mihrabımdır, kâbem yüzündür
Söylerim çıktıkça avazım benim
Benim kiblegâhim iki gözündür
Her vakit sanadır niyazım benim"
İbreti

Âşıklık ayrı, ozanlık ayrı mıdır? Bence değildir. İkisi de

aynı işi yapar. Bazıları âşıklığı ve ozanlığı iki ayrı olgu imiş gibi yorumlar. Hatta âşıklığı köylülüğe yükleyip, ozanlığı şehre mal ederler. Bu çok yanlıştır.

Âşık İhsani, Âşık Mahzuni, Temeli, Zamani, İbreti, Nesimi Çimen, Âşık Daimi olarak anılmışlardır. Benim de ilk kasetimde ve plaklarımda Âşık Emekçi yazar. Tanınmış Ressam Balaban, Nazım Hikmet ile ilgili, cezaevi ile ilgili anlatılarında; Nazım'a Âşık Baba diye hitap ettiğini söyler. Nazım'ın çok anlamlı dörtlükleri de vardır:

"Kapıları çalan benim
Kapıları birer birer
Gözünüze görünemem
Göze görünmez ölüler"
Nazım

"Yazacağım bu can tene
Durana dek yazacağım
Eşitsizlik zincirini
Kırana dek yazacağım"
İhsani

"Üç jandarma bir karakol
Yumurtası tavuğu bol
Ne okul var ne düzgün yol
Köyüm köyüm dertli köyüm"
Mahzuni

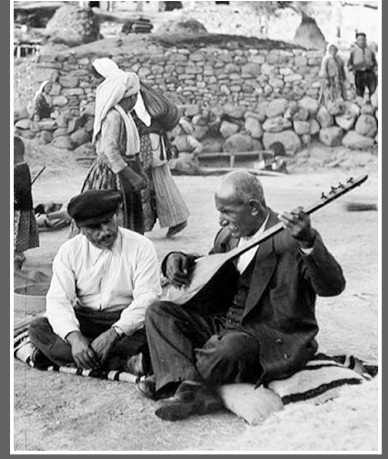
Nadiren de olsa bazı etkinliklerin afişlerinde Âşık Emekçi yazıyorlar. Ben bundan çok mutlu oluyorum.

Bir de Âşık Veysel var. Devletin allayıp pullayıp halka dayattığı Veysel. Dişe dokunur bir iki şiiri dışında, halka verdiği hiçbir şey yoktur. Alevi olduğu söylenir ama kendisi Alevi olduğunu şiirlerinde dillendirmedir. Bir yerde sömürülen varsa, sömüren de vardır. Veysel, sosyal hayatın bir yönüyle dışında, bir yönüyle ezenin yanında yer aldı. Katı bir Atatürkçü idi. Böyle bir Atatürkçü Kürde dost olamazdı. Zaten Veysel olmadı da.

"Şeyh Said de yüzün tuttu isyana
Milletini hor baktırdı vatana
Fakir fukarayı boyadı kana
Öyle şeyhler çoktur külhanımızdan"

Çağırdım Şeyh Said sağır mı diye
Başında sanığı değir mi diye
Tartılar şeyhleri ağır mı diye
Haberin doğrulttan organımızdan"
Âşık Veysel

Veysel'in gerçeği budur. Çocukları, torunları MHP'de boy gösteriyor. Veysel hem devletten, hem İş Bankası'ndan maaş alıyordu. Veysel öldüğünde gazeteler, radyolar ve televizyon bağıyordu, "Âşıklık geleneğinin son

- Bir de Âşık Veysel var. Devletin allayıp pullayıp halka dayattığı Veysel. Dişe dokunur bir iki şiiri dışında, halka verdiği hiçbir şey yoktur. Alevi olduğunu şiirlerinde dillendirmedir. Veysel, sosyal hayatın bir yönüyle dışında, bir yönüyle ezenin yanında yer aldı. Katı bir Atatürkçü idi. Böyle bir Atatürkçü Kürde dost olamazdı. Zaten Veysel olmadı da.

halkası Âşık Veysel öldü!" Devlet Âşık Veysel'le "son bulan" âşıklığı bitirmek, yetişebilecek genç ve dinamik ozanların şevkini kırmak istiyordu. Ama hedefine ulaşamadı.

Devletin bu çağıdışı girişimine halkın ozanları sessiz kalmadılar. Âşık İhsani'ye sordular: "Âşık Veysel öldü, ne diyorsunuz?" El cevap: "Bizde doğdu, onlarda öldü!" Burada biz derken halkı, onlar derken devleti kastediyordu. (Yeni Ortam, Vatan Gazetesi 1976)

Âşık Zamani de şöyle yorumladı Veysel'i:

"Çok dokundu mızrap ile tellere
Bozuk perdeleri görmedi Veysel
Ağır yaktı bülbül ile güllere
Dikene elini sürmedi Veysel"

Balta sapı için çattı hırsıza
Dur demedi sömürene arsıza
Vatandaş muhtaçken ekmeğe tuza
Bunun hesabını sormadı Veysel"

Ciddi bir taşlama ustası Maksudi (Osman Dağlı) Veysel'i konu edinen şiirinde, Veysel'in ölümü ile halk ozanlığını bitirmeyi hayal eden devlete şöyle sesleniyordu:

"Veysel öldü halk ozanı kalmadı
Diyenlere şunu sormadan gitti
Veysel öldü halk için ölmedi
Halktan aldığını vermeden gitti"

Çok severdi yağmaların aşını
İhmal eylemedi çift maaşını
Pir Sultan halk için verdi başını
Veysel irmağını vermeden gitti

Aşık İbreti

*Gerçek halk ozanı tanımaz engel
Daim kuvvetliden yanaydı Veysel
İşte ondan kalan beton bir heykel
Tarihe damgasın vurmada gitti*

*Osman Dağlım eğer sorsalar bana
Veysel saz çalmadı halkından yana
Ozan boynun eğmez dara zindana
Veysel nezareti görmeden gitti"*

Gözleri ama'dır diye zaafırlar, hoş karşılanmaz. TC'de boş bulduğu yerlere onun heykelini boşu boşuna dikmiyor. Pir Sultan anmasına giden (Sivas Madımak) sanatçı, yazar ve gençleri yakın bu devlet, Veysel'i baş tacı ediyor. Neden? Şah Turna'nın da gözleri ama'dır. Ama eserleri sisteme karşıdır. Önemli ve kalıcı olan gönül gözüyle görür. Mehmet Erdoğan'ın da ama idi, iyi bir antifaşist idi. Halk aşıkları genellikle ellerinde bağlamalarıyla eserlerini icra ederler. Onları yaratan, onlara yazdıran sosyal hayatın kendisidir. Bağlama demişken biraz açmak gerekir.

Bağlama deyip geçmeyin.

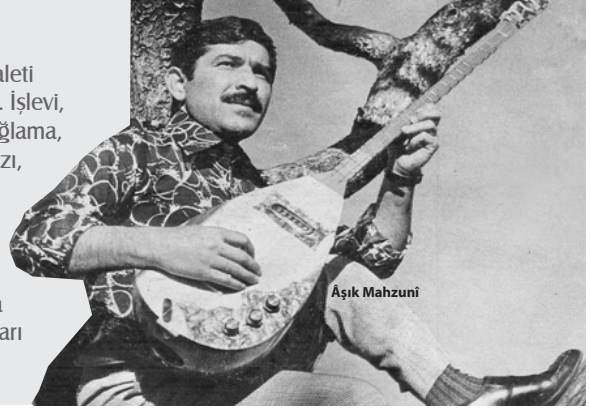
Bağlama bir müzik aleti olmaktan çok fazlasıdır. İşlevi tarihsel ve kıymetlidir. Bağlama bir inancın olmazsa olması, Aleviliğin mihenk taşıdır. Yüzlerce müzik enstrümanı vardır, ama Semah bağlama ile güzelleşiyor. Semahta bağlamanın tınısını başka bir müzik aracında bulamıyoruz. Alevilerin kulakları bağlama tınısına alışkındır.

Başka araçlarla da semah çalabilirsiniz ancak bağlamadan aldığınız tadı alamazsınız. Bağlama ile Aleviler öylesine bütünleşmiştir ki, elinde bağlama olana Alevi denirdi. Ve elinde bağlama olanlar yuhalanırdı. Özünden yuhalanan Alevilikti. Bağnazlık şimdilerde aşılmiş gibi gözükse de hala etkisi yok olmamıştır.

Bağlama Avrupa'da resmen tanınmıyor. Üniversitelerde kürsüsü yok, standartları bilinmiyor. Bu konuda bilimsel bir açılım da görülmedi bugüne kadar.

Arif Sağ bağlamanın saygınlık kazanmasında ciddi bir rol oynadı. Yuhalanan, aşığılan bağlama yılda yüzbinlerce tüketiliyor. Ama uluslararası enstrüman arenasında yerini alamadı.

Bağlama bir müzik aleti olmaktan çok fazlasıdır. İşlevi, tarihsel ve kıymetlidir. Bağlama, bir inancın olmazsa olmazı, Aleviliğin mihenk taşıdır. Yüzlerce müzik enstrümanı vardır ama Semah bağlama ile güzelleşiyor. Semahta bağlamanın tınısını başka bir müzik aracında bulamıyoruz. Alevilerin kulakları bağlama tınısına alışkındır.

Aşık Mahzuni

Eline bağlama alıp da Pir Sultan'ı seslendirmeyen yok gibidir. Pir Sultan'ı yad eden mutlaka Hızır Paşa'yı tiksinererek de olsa hatırlar, nefretini dile getirir. Ve yaşayan Hızır Paşalar gelir aklına. Kendiliğinden bir örgütlenme başlar. Duygu birlikteliği doğar. Köylerde hangi evde bağlama varsa, orası bir araya gelip saz çalıyor, deyiş okuma mekanı olurdu. Bu yönüyle de Bağlama örgütçü bir enstrümandır.

Her eline saz alan da aşık değildir, tabii ki şiiri olmalıdır. Yaşadığı ortamın tanığı olmalıdır. Çağını kendinden sonra gelenlere iyi aktarmalıdır. Her ozanın saz çalması da şart değildir. Şiiri varsa ozandır. Aşıklar genellikle dörtlülük şiir yazarlar. Dörtlülük şiirler genellikle 8 heceli veya 11 heceli olur. Yaygın olmasa da 7'lik ve 16'lık olanları da vardır. Serbest türde yazan ünlü ozanlarımız da var, her iki tarzı da yazan ozanlarımız da... 21. dönem milletvekili Süleyman Yağız'ın "Direnen Saz, Direnen Söz" adlı çalışması ozanlık, aşıklık, ve "ölçülü-uyaklı" halk şiiri hakkında hatırı sayılır bilgiler veriyor. (1977)

Dörtlülük şiir'in kaideleri vardır. Hece ve kafiye kuralları uygun olmalıdır. Halk şiirinde Ayak veya Uyak diye tabir edilen kuralları uymayan şiirler eksik doğar, kalıcı da olamıyor. Eğer kafiyeleri uygun değilse Uyak-Ayak şaşıyorsa kulağı tırmalıyor.

Halk içinde şöyle bir yanlış algı var. "Rüyasında ak sakallı biri sırtında şelpe vurmuş" vurmuş da aşık olmuş. Bu algı insanı gerçekliğinden koparan bir algıdır. İnsan sevmeden, sevilmeden aşk şiiri yazabilir mi? Gurbeti yaşamayan, sılaya hasret şiiri yazabilir mi? Bilirleyici olan hayattır.

*"Duman köktü göremedim yolumu
Kim soldurdu benim gonca gülümü
Ne güç olur bu gurbetin ölümü
Yol ver ecel, ben sıla'ma varayım"*
Karacaoğlan

*"Sahile gönderdim gönül kuşumu
sayırıp gidiyor dağlar başını
Mihri gibi gözlerimin yaşını
dökeyim de eğleneyim bir zaman"*
Pir Sultan

Halk Şiir'inde mahlas son dörtlülükte yer alır. Mahlas şiirin şiirinde kullandığı adıdır. Asıl adla yazanlarımız da var, mahlas ile yazanlar da... Ancak anlamakta zorlandığım Ali Ekber Çiçek adlı yoruncunun Sıtkı Baba'nın kamuoyunda "Haydar Haydar" olarak bilinen eserinin son dörtlülük olarak okunması gereken dörtlülüğü ilk başta

Aşık Maksudi

okumasıdır. Sevilen bir eser ve Sıtkı Baba'ya aittir. Deyiş okuyan kimi yorumculara da aşık veya ozan diyenler de var. Bu çok yanlış. Kendine ait bir eseri bile yoksa ona ozan diyemeyiz. Dersek ozanlığa haksızlık olur.

Aşıktan beklenen, sözünü esirgememesidir, dik durmasıdır. Sisteme yağcılık, yalakalık yaparak iyi şiir yazsanız da ozan olamazsınız. Pir Sultan kültürü bunu reddeder. İlke, mazlunun yanında, zalimin karşısında durmaktır.

Bir zamanlar her yıl Konya'da, Konya Aşıklar Bayramı yapılırdı. Genellikle Kars, Erzurum ve

sağ görüşlü 'aşık'lar rağbet ederdi. Adına atışma dedikleri bir uygulamaları vardı. Ortaya bir 'Ayak'a uygun olarak irticalen dörtlülük üretecekler. Bazen birbirlerini aşağıladıkları da oluyordu. Bir nevi horoz dövüşünü andıran bu çirkin uygulama giderek zayıfladı. Şimdilerde seyrek olarak bazı yöresel Tv kanallarında rastlıyorum.

Aşıklıkta böyle bir uygulama yoktur. Ozan, böylesi insanı küçük düşürücü bir duruma tenezzül etmez. Buna öncülük eden kurumlar niyetleri ne olursa olsun ozanlığı ayağa düşürmüş olurlar. Bu bize yakışmaz.

Maraş'ta ozanlık (aşıklık) etkindir, niteliklidir. Pazarcık'ta Kul Ahmet, Turabi, Meftuni ilk akla gelenler. Üçü de hakka yürüdü. Ahmet Dümürü, Ali Maksudi, Fidan Çolak, Mustafa Sakız gibi ozanlarımız yaşıyor, güzel yazıyorlar. Hüdayi Göksun'ludur. Aslen Kocgiri Kürtlerindedir. Usta bir şairdir. Şiirlerinden halk şiirinin bütün öğeleri bulunur. En çok seslendirilen eseri şudur.

*"Bütün evren semah döner
Aşıktan güneşler yanar
Aslına ermektir hüner
Beş vakitle avunmayız"*

*Canan bizim canımızdır
Teni bizim tenimizdir
Sevgi bizim dinimizdir
Başka dine inanmayız"*
Aşık Hüdayi

Afşin ve Elbistan biraz daha verimlidir. Mahzuni, Osman Dağlı, Vicdani (Hakka yürüdüler). Her üçü de siyasal kimlik sahibidir. Sol yelpazede yer alıyorlardı. Üçü de oda kültüründen yetişmişti.

Bizim oralarda oda kültürü oldukça içerikli olurdu. Fizikten coğrafyaya kadar herşey konuşulurdu. Özellikle felsefe ağır bir yer tutardı. Çocukluğum bu oda'larda kulak misafiri olarak geçti. Köyüm Kaşanlı çok sayıda ozan yetiştirmişti. Bazıları şunlardır: Perişan Güzel, Meçhuli, Vicdani, İsmail İpek, Mehmet İpek, Perişan Ali, Devrimi...

Başka bir yazıda Kaşanlı'yı daha kapsamlı anlatmak umuduyla.

İsmi gibi Vicdan sahibiydi

Kaşanlı Ozan Vicdanı, âşık geleneğinin son temsilcilerindendi. 70 yıllık ömründe yasaklanan onlarca kaset ve 500'e yakın şiir bıraktı. Şiirlerini 'Yaşlandıkça Güzelleşen Aşk' kitabında toplayan Ozan Vicdanı'nın eşi Elif Sönmez, "O hep ismi gibi yaşadı" diyor.

"Bindokuzyüzkırkbir, kıtlık senesi
Bu kirlî dünyaya geldiğim zaman
Dervîş hizmetîyle doğdum anamdan
Herhalde beş yıldır güldüğüm zaman"

M. Zahit EKİNCİ

Ozan Vicdanı mahlasıyla tanınan halk ozanı Zeynel Abidin Sönmez, Maraş'ın Afşin kazasının Kaşanlı köylerinden olan Hatçepinar (Kanaxaçe) köyünde, 1941 yılında bu dünyaya gözlerini açar. 21'nci yüzyıl hakikatçı âşıklık geleneğinin son temsilcilerinden olan Ozan Vicdanı, 13 Temmuz 2010 tarihinde aramızda ayrıldı.

Ozan Vicdanı, bir şiirinde ancak 5 yaşına kadar mutlu olduğunu, bundan sonra da yaşamının hep çile ve meşakkatlerle geçtiğini söyler. Babasının ölümünden sonra annesi başka birisiyle evlenince Vicdanı, ninesi ve amcası tarafından büyütülür. Yaşamını yitirmeden kısa bir süre önce Hamburg'ta görüştüğümüz Ozan Vicdanı, üç aylık bir eğitimden başka okul okuyamadığını dile getirmişti. Bundan sonraki hayatı köylük yerde çobanlık, kara sabanla çift sürme ve ev işlerinde aileye yardımcı olmakla geçer. Sinema ile ilk kez Maraş'ta karşılaşan Ozan Vicdanı, seyrettiği filmleri gelip çocukluk arkadaşlarına anlatır. İzlediği filmlerin etkisiyle artist olma hevesiyle yazın köyde çalıştıktan sonra kışın İstanbul'a gider. Ancak yoksulluk küçük yaşta Ozan Vicdanı'nın peşini bırakmaz. Üstelik doğru dürüst bir sanatı da yoktur. Dönemin en büyük ozanları olan Melulî Baba ve Erdem Babadan etkilenerek küçük yaşta üç telli saz öğrendi. Öyle ki köyde saz çalmayan hemen hemen hiç yoktur o dönemde. Saz, kutsal bir alet olarak her evin duvarında asılıdır.

Kaşanlı toplam dört köyden oluşmaktadır. Kaşanlı yöresinin kendisine has bir âşıklık kültürü ve geleneği vardır. Yüzyıllar boyunca halk âşığı bu topraklardan doğup hakkin ve hakikatın sözcülüğünü yapmıştır. Ozan Vicdanı, Ozan Emekçi, Âşık Perişan Güzel, Erdem Baba, Melulî, Hasan Yıldız, Fırat İmırza bu sanatçılardan yalnızca bir kaçıdır.

'Yöre yöre gezip saz çalardık'

Ozan Vicdanı, 19 yaşına geldiğinde selvi boylu, narin bir kız olan eşi Elif ile evlenir ve ardından askere gider. Askerden döndükten sonra dönemin âşıkları ile beraber çevre illerde konserler vermeye başlar. Üyesi olduğu Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) gecelerine katılır. 1970'li yılların başında kendi deyimiyle "Denizci, Mahirci daha sonra da Kaypakkayacı" oluyor. Birçok sanatçı para karşılığında sanatını icra ederken Ozan Vicdanı devrime katkısı olsun diye çıktığı gecelerden para almaz. Dönem, sol rüzgarın estiği bir dönemdir. Maraş, Adıya-

man, Kayseri, Malatya çevresinde yapılan birçok etkinlikte solcu kimliğiyle sahne alınca devlet nezdinde arananlar listesine girer. 1980 yılına kadar eşi ve çocuklarıyla beraber Maraş, Antep ve Elbistan'da kalır. Çoğu zaman evinde bile yatamaz.

Vicdanı Osman oluyor

12 Eylül darbesi insanların üzerine bir kabus gibi çökünce bütün gece, konser ve buna benzer tüm etkinlikler yasaklanır. Bütün sol örgütler hallaç pamuğu gibi dağılır ve herkes başının çaresine bakmak zorunda kalır. Ozan Vicdanı de ailesinin geçimini sağlamak için semt pazarlarında iki sene boyunca işportacılık yapar. Devletin arananlar listesinde olduğu için ismini soranlara Osman der. 1982'de gözaltına alınır. Kendi deyimiyle "Maraş'ta anamdan emdiğim sütü burumdan getirdiler" diyen Ozan Vicdanı, 18 günlük işkencenin ardından cezaevine atılır. 8 ay cezaevinde kalan Ozan Vicdanı hakkında 1980 öncesinde Malatya'nın Doğanşehir ilçesinde bir konserde Kürt ve Kürdistan isimlerini telafuz ettiği için hakkında soruşturma açılır. 1984'te; yani aradan tam 8 yıl geçtikten sonra tekrar işlenmiş olduğu 'büyük suç'tan dolayı tutuklanır ve Sağmalcılar Cezaevinde 9 ay yatmak zorunda kalır. Sazının telleri ve mızrabıyla işlenmiş olduğu suçlardan dolayı epey bir yokluk çeker Ozan Vicdanı, ancak hiçbir zaman vicdan ve hakikat yolundan ayrılmaz. 1990'lı yılların başında kardeşi Ozan Emekçi'nin yardımıyla ailesi ile beraber Almanya'nın Hamburg kentine gelip iltica eder. Ölümüne kadar bu kentte kalan Ozan Vicdanı, 1999'da boynunda çıkan bir tümör sonucunda ses yetisinin çoğunu kaybeder. Hasta olmasına rağmen yapılan tüm toplantı ve etkinliklerde yer alır. Zamanının çoğunu şiir yazarak geçirir. 13 Temmuz 2010 tarihinde don değiştirerek fani dünyadan hakikat dünyasına göç eden Ozan Vicdanı, arkasında birçok kaset, dilden dile dolaşan deyiş ve beş yüzden fazla şiir bıraktı. Şiirleri daha hayatta iken Alevî Yazar Ali Köylüce'nin katkılarıyla "Yaşlandıkça Güçlenen Aşk" adıyla kitaplaştırıldı. Ozan Vicdanı'nın deyimiyle bu fani dünyada onu yaşatacak olan "Yoloğlu" olur.

O hep ismi gibi yaşadı

Ozan Vicdanı ile elli yıllık bir evlilik hayatı geçiren ve Hamburg'da yaşayan Kürdistanlılar arasında Elif Ana olarak bilinen Elif Sönmez, eşi Vicdanı'nın ismi gibi vicdan ve merhamet timsali olduğunu belirtiyor. Kendisiyle sohbet ettiğimiz Elif Ana'ya, "O uzun boylu, ince belli kara gözlü Vicdanı amcanın aklını başından alan kız siz miydiniz?" diye soruyorum. Gözleri doluyor. Hayatın tüm acıları gözyaşı olarak ömrümüze akıyor. Uzun

bir süre sessiz kalıyor.

Sonra başlıyor anlatmaya: "Vicdanı ile aynı köydendik. Çocukluk arkadaşım. Küçükken evcilik oynardık kendisiyle. Yoksul bir ailenin çocuğuydu. Büyüyüp serpilince birbirimizden hoşlandık. Ama evleneceğim hiç aklıma gelmezdi. Meğer o da beni seviyormuş. Tabii o zaman edep erkan diye bir şey vardı. Kimse öyle duygularını açtıktan söylemezdi. Bir gün bana "Ben bu köyün selvi boylu, ince belli, kara kaşlı en güzel kızını seviyorum" dedi. Duygularını açtıktan söylemediği için böyle konuşmuş meğerse. Gelip beni istediklerinde ben 13, Vicdanı ise 18 yaşındaydı. Evlilik oyunlarımız gerçeğe döndü. Gençliğinde deli dolu bir insandı. Asla ne kimseye haksızlık eder ne de kimsenin haksızlığını kabul ederdi. Dönemin ağalarına karşı öfkeliydi. 'Bunlar emeğimizi sömürüyorlar, kanımızı kurutuyorlar' derdi. Tabii bu sözlerine fazla anlam veremiyordum. Bazen de deliliği tutar, bütün köyü birbirine katardı. Hatırlıyorum; bu yüzden bir keresinde silahlar çekilmiş, köy az kalsın birbirine girmişti.

Çocukluğundan beri saz çalardı. Çocuklarımız olduğu zaman onlara da öğretiyordu. Yoksul ama bir o kadar onurlu bir insandı. Baba tarafım varlıklı olmasına rağmen onlardan gelen hiçbir şeyi kabul etmiyordu. Anamdan bana gelen çökeleği bile 'başkasının hakkı bunda var' diyerek kabul etmedi.

Kadına çok büyük değer verirdi. Bırak bana el kaldırmayı, küçük tartışmaların haricinde kötü bir söz bile söylediğini hatırlamıyorum. Çevrede çok sevilen bir insandı. Okula gitmeden ilkokul diploması almıştı. Devletin çok zulüm gördü. Çoğu zaman arandığı için evine gelmezdi. Ama hiç yılmadı, bildiği yolda yürüdü.

Aynı zamanda çok şakacıydı. Onun bulunduğu ortamda hep sevgi, şaka ve şenlik vardı. Usta tiyatrocuları aratmazdı. Çok yoksulluk ve baskı gördü ama hayatta her zaman tutunmayı bildi. Almanya'ya geldikten sonra köklerinden koparılmış bir ağaç gibiydi. Hep memleket özlemiyle yanıp tutuşuyordu. Bir gün tekrar doğduğumuz köy olan 'Kanaxaçe'yi görebilecek miyim' derdi. Mültecilik hayatı onu çok zorluyordu.

Altı çocuğumuz oldu. Oğlum Deniz Sönmez dağda şehit düştü. 1999'da Vicdanı'nın boynunda tümör çıktı. Bu hastalıkla onbir sene yaşayabildi. Yüzbinleri ayağa kaldıran sesi birden kısılmıştı. Kısık sesle konuşurdu. Fısıltı halinde bile hep hakikatleri dilendiriyordu. Hep ürettiyordu, şiirler yazıyordu. Evde yalnız kaldığında üç telli sazını dertli dertli inletiyordu. Yazdıkları şiirler Ali Hoca'nın (Ali Köylüce) katkılarıyla çıkınca bir çocuk gibi sevinmişti. Çocuklarım benim bel evladım, bu kitap ise yol evladım derdi. Canlı iken gitmediği köyüne tabutla götürdük. Dediğim gibi vicdan sahibiydi. Ve hep ismi gibi yaşadı."

Kürdistanlılar arasında Elif Ana olarak bilinen Elif Sönmez, eşi Vicdani'nin ismi gibi vicdan ve merhamet timsali olduğunu belirtiyor ve ekliyor: "Çocukluğundan beri saz çalardı. Çocuklarımız olduğu zaman onlara da öğretiyordu. Yoksul ama bir o kadar onurlu bir insandı. Kadına çok büyük değer verirdi. Çok şakacı ve çevrede çok sevilen bir insandı."

Çok geniş bir yelpazede eserler verdi

ALİ KÖYLÜCE

Ozan Vicdani ile yaklaşık 20 yıllık dostluğu olan Yazar Ali Köylüce ise şunları söyledi: "Vicdani adını memlekette duymuştum. Ama Almanya'da kendisini tanıdım. Bir süre insanlık hizmetinde yol arkadaşı olduk. Bazen zorda, darda kaldı. Yürüdükçe yaşlandık ve hep karda olmayı umut ettik. Aşık mı desem Ozan mı desem bilmiyorum. Vicdani yürüyüş meyvesini "Yaşlandık Güçlenen Aşk" adlı kitabındaki şiirleriyle verdi. Bu belki de onun bel evlatlarından öteye onu yaşatacak ve yansıtabilecek en derin kalıcı ruhunun ve gönlünün damıtılmış yol evladıdır.

Vicdani, şiirinde yaşanmışlığını ve bu yaşanmışlığın olaylarını, olgularını, duygularının tanıklığını yapmakla kalmamış, aynı zamanda şiiri ile bu yaşama katılmış, katkı sunmuştur. Birçok konuda şiirlerindeki derinliği anlamak için ancak onun şiirleri okumak gerekir. Vicdani 20-21.'ci

yüzyılın aşıklık ve ozanlık kültürü ve geleneğinden oldukça etkilenen bir tarzla şiir yazmıştır. Doğaldır ki seçtiği konular çok geniş bir yelpazedir. Felsefe, kahramanlık, aşk, vatan sevgisi, sosyal ve sınıfsal olgular, siyasal sorunlar onun şiirlerinin konularıdır. Bu temalar derinlikli, akıcı sade bir halk dili ile öylesine anlamlı dile getirmiştir ki bu bize Aşık Mahsunî'yi hatırlatmaktadır. Vicdani, o kuşağın bir temsilcisi olmayı fazlasıyla hak ettiğini kanıtlamaktadır.

O her âşığın veya ozanın tarihsel olarak payına düşeni yaşamıştır. Halkın ve hakin dili olmak her çağda olduğu gibi bu çağda da hala elinde sazi dilinde sözü dimdik yürüten âşıklara sorumluluk yüküyor. Vicdani bu sorumluluğun bilincinde ve gereğini yapan bir ozan olduğunu görmekteyiz. Onun deyimini ile "Gençlikte duygu aşkı büyük olur yaşlandıkça gönülde ruhi aşk güçlenip öne çıkar!"

Bu yaşlandıkça güçlenen aşka konu olan şiirlerini kitap olarak bir an önce basmasını ona ben önerdim. Bunu hem devamının gelmesi için hem de halini sağlığında görsün ve yaşasın istedim. Tabii ki haktan yana olanlara ışık ve umut olsun diye..."

Diyarbakırlı bir Don Kişot: Âşık İhsani

Belki şimdilerde birçok kişi onu tanımaz ama o Diyarbakır'ın bağrından çıkan büyük bir ozandı. Bir masal kahramanı, bir Don Kişot, Âşık Veysel'den sonra yaşayan en büyük halk ozanı... Okul yüzü görmeden kitaplar yazan, türkülerle 60 ve 70'li yıllarda Türkiye'de sol siyasetin sembol ismi, 'Balta'sını bileyen odun kırıcı İlyas'ın sesiydi.

Toprakta İhsani öncesi âşıklar Garip, Yunus, Karacaoğlan Demirden ve idrojenden geçerek Lorka ve Breht'le birleşmedeler Gülten Akin

İbrahim BULAK

Da ha önce Diyarbakır'ın yerel karnallerinde gördüğüm Âşık İhsani'yi 2004 yılının baharında başında kasketi, elinde kitabıyla tanıdım. Yanındaki gençlere Yılmaz Güney, Deniz Gezmiş ile ilgili anlamları anlatır, ilerlemiş yaşına rağmen enerjisi ve hazırcevaplığıyla etrafına neşe saçarak, tabii o anda hazır bulunan kadınlara da hediye vermeyi ihmal etmezdi. Çocuk yaşta ayrıldığı Diyarbakır'a yıllar sonra saçları ağarmış haliyle geri dönmüştü. Sanki Kavafis kulağına dizesini fısladımıştı: 'Bu şehir arkandan gelecek!'

Diyarbakır'da onu tanıdığım zamanlarda yanlış hatırlamıyorsam eski stadyumun yanında bir evde kalıyordu. Diyarbakır çok hızlı değişen, sürekli göç alan ve göç veren koca bir kent. O yüzden belki şimdilerde birçok kişi onu tanımaz, ama o Diyarbakır'ın bağrından çıkan büyük bir ozandı. Bir masal kahramanı, bir Don Kişot, Âşık Veysel'den sonra yaşayan en büyük halk ozanı, okul yüzü görmeden kitaplar yazan, türkülerle 60 ve 70'li yıllarda Türkiye'de sol siyasetin sembol ismi, 'Balta'sını bileyen odun kırıcı İlyas'ın sesiydi...

Kimi kaynaklara göre 1930 kimisine göre ise 1932 yılında Diyarbakır'da doğmuş. Babası daha askere gitmeden ölü. 17 yaşındaki annesi, üç çocuğu ile bir başına kalır. İhsani'nin deyişle bir hükümlünün boy-nuna takılmış zincirler gibi takılmış annesinin boy-nuna. 'İtten aç, yılanın çiplak' günler yaşarlar. O günleri, yokluğu, yoksulluğu İhsani'nin dilinden okuyalım: "Çiplak dolaşırdık. Giysilerimiz yırtık yırtıktı. Etlерimiz görünürdü. Evimiz Melik Ahmet Çarşısı'na yakın bir yerdedi. Çocukluğumda zaman zaman çarşıya çıkar, çocuk dünyamı tanımak isterdim. Çünkü 2. Dünya Savaşı haberi gelmiş ve Diyarbakır'da kıtlık baş göstermişti. Biz yoksullar, ekme bulamaz, aç yatardık. Ancak devlet memurlarının bir okta ekme alma hakkı vardı." (13 Ağustos 2001, Cumhuriyet)

İhsani ile Güllüşah efsanesi

Genç yaşına kadar ağalara kölelik yapar İhsani. Daha sonra Erzurum, Adana, İstanbul'da farklı farklı işlerde çalışır. Derken askere gider, orda bir saz eline alır ve o sazı bir daha bırakmaz. Sazı elinde türküler çıkıncık Güllüşah efsanesini yaratır. Elinde sazı diyar diyar gezirken, aradığı Güllüşah'ın Uşak'ta olduğu söylenir. Gider tanışır. Hayalindeki Güllüşah'a birebir benzemese de Sevim adındaki kızla evlenir. Ona saz çalmayı ve aşıklığı da öğretir. Böylece ikisinin aşkı dilden dile yayılır. Önce yerel gazetelerin daha sonra büyük gazetelerin ilgisini çeker aşkları.

Uzun saç, göğsüne varan sakalı ve farklı giyimiyile İhsani bir masal kahramanıdır. 'Son asrın en

büyük aşklarından biri' diye tanınırlar ve aşkları için hikaye üzerine hikaye uydurulur. İhsani o efsane için "Halk masalla duyurulmuş, masalla büyütülmüştü. Bir masal da biz halkın beynine soktuk" der. Aşkları yabancı film yapımcıların bile ilgisini çeker. Fransız film yapımcısı Samy Halfon 1962 yılında İhsani ve Güllüşah ile bir görüşme yapar. Samy Halfon'un yapımcılığını üstlendiği Fransızların 1964 yılında çektiikleri, İstanbul belgeselinde oynar. Milliyet gazetesinden Mete Akyol okuyuculara İhsani'nin namının nasıl yayıldığını şu cümlelerle aktarır: "Biliyor musunuz, bizim meşhur Âşık İhsani her geçen gün biraz daha meşhur oluyor. Geçen yaz Fransız rejisör Henry Sandoz'un yönetiminde bir film çevirmişti Anadolu'da. O film oynuyormuş Fransa'da. Hem de Alain Dalon'un "L'Insoumis" filmiyle beraber." (12.12.1964 Milliyet)

İhsani'nin siyasi hayatı

İhsani ve Güllüşah birer masal kahramanı gibi sazları ve sözleriyle kah radyoda kah konserlerde herkesin gönlünü kazanır. Bu durum dönemin siyasilerinin de ilgisini çeker ve onların şöhretinden yararlanmak isterler.

İhsani 1959 yılında Demokrat Parti erkanı ile Ankara'da görüşür. İhsani bu görüşmede de sazını ve sözünü eksik etmez. Cumhurbaşkanı Celal Bayar, İhsani ile Güllüşah'a sedef işlemeli birer saz hediye eder. DP'ye yakın yazarlar 'Evvel Allah sonra Demokrat Parti' diyen İhsani'yi 'sen aşkınsın, sen sanatsın' diyerek göklere çıkarırlar. DP iktidarının 27 Mayıs 1960 darbesiyle son bulmasıyla İhsani'nin siyasi hayatında da değişiklikler olur. 'Sorumluyum ben çağımın' diyen Âşık İhsani ilerleyen yıllarda 'Açım, ekme istiyorum' haykırışıyla emekçi halkın sesi olur. 1961 yılında memleketi Diyarbakır'ın Ergani ilçesindeki bir yazlık sinemada Güllüşah ile konser de verir. 1964 yılında ilk kitabı 'Ağalı Dünya'yı çıkarır. Şiirleri için 'halk şiiri geleceğiyle toplumcu görüşü birleştirdi' yorumu yapılır. Ağalı Dünya'nın önsözünü yazan Mahmut Makal İhsani'nin şiirleri için "Eh, Diyarbakır'ın, bilgisizlikle gericiğin elele yüzdüğü bir bölgesinde doğmuş olan İhsani'den gül-bülbül edebiyatı yapmasını bekleyecek değildik ya?" diye söz eder. Ama İhsani gülün, bülbülün hakkını da unutmaz. Ağaç kestiği için Antalya Valisi Nuri Teoman'ı mahkemeye verir.

Haksızlığa ve eşitsizliğe karşı öfkeli olan Âşık İhsani'nin ölümlünden sonra yakın dostu Yaşar Kemal Radikal gazetesinde 'İhsani de öldü' başlığıyla bir yazı kaleme alır. "Âşık İhsani büyük bir şairdi" cümlesiyle başladığı yazısında "Onun şiiri Anadolu'ya da yayıl-

mıştı. İşin güzel yanı da halk İhsani'yi tuttukça Anadolu'da İhsani gibi şairler çoğalmıştı. Herkes onun gibi öfke şiirleri söylüyordu" diye yazar.

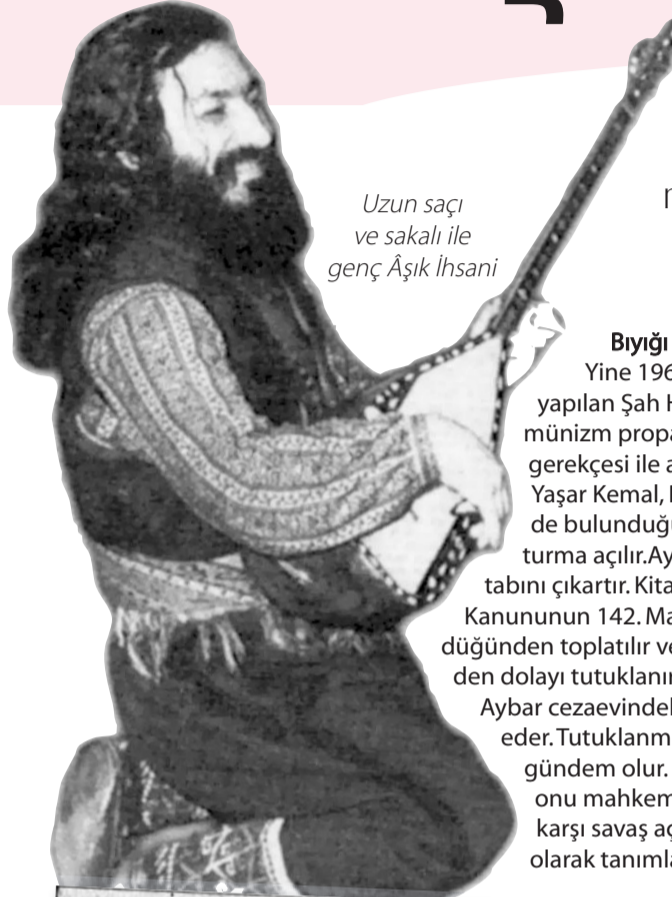
Folklor araştırmacısı İlhan Başgöz de İhsani'nin ölüm haberini Yaşar Kemal'in bahsettiğimiz yazısından alır ve İhsani için aynı gazeteye yazdığı yazısında "Âşık İhsani'nin şiiri ve hayat hikâyesi toplumun 1940'lardan beri geçirdiği, iyili kötülü sosyal değişimin hikâyesidir ve öğreticidir" der.

1965 yılına kadar Âşık İhsani tek göz ile yaşar. Sağ gözüne 7 yaşında bir çocukken perde inmişti. Bir ameliyat ile 18 yaşında öleceğini bilen ve gözlerini Göz Bankası'na bağışlayan Eskişehirli bir genç kızın gözü takılır. Âşık İhsani o kızı bir nebze de olsa minnet borcunu ödemek için ne zaman yolu Eskişehir'e düşse, o genç kızın mezarına gidip saz çalmıştı.

TİP ve Âşık İhsani

1960'lı yıllarda Âşık Veysel Şatıroğlu'ndan sonra yaşayan en iyi halk ozanı olarak anılan İhsani sazı ile dönemin siyasilerine karşı birbirinden değişik protestolar yapar. Ama onu emek mücadelesinin en önemli sembolü yapacak olay TİP ile tanışmasıdır. Zira bu dönemler İhsani'nin başı hapislerden, mahkeme salonlarından, linçlerden kurtulmamış. 1966 yılında hem annesini ziyaret etmek için hem de bir dizi konferansa katılmak için yine Diyarbakır'a gelir. Ergani'de Arif Efendi Oteli'nin salonunda düzenlenen konuşmacı olarak Avukat Canip Yıldırım'ın da katıldığı "Az Gelişmiş Türkiye'nin Gelişmemiş Doğusu" adlı konferansın sonrasında bir konser verir. İhsani orda ifadesi alınmak üzere gözaltına alınır. Daha sonra bu gözaltından dolayı İstanbul'daki Sorğu Yargıçlığında şu dörtlüğü ile savunmasını yapar:

"Sen Yargıç bey suçlu kimse onu bul,
Ben çağımın çoğunlukla kula kul,
Çoğu sakat, çoğu yetim, çoğu dul,
Onların fairiyim, diliyim..."
(09.04.1966 Milliyet)

Uzun saç ve sakalı ile genç Âşık İhsani

Bıyığı duruyor!

Yine 1966 yılının Mart ayında yapılan Şah Hatalı gecesinde komünizm propagandası yaptıkları gerekçesi ile aralarında Âşık İhsani, Yaşar Kemal, Ruhî Su, Can Yücel'in de bulunduğu birçok kişiye soruşturma açılır. Aynı yıl "Yazacağım" kitabını çıkarır. Kitap, dönemin T.C. Kanununun 142. Maddesine aykırı görül-
düğünden toplatılır ve İhsani aynı maddeden dolayı tutuklanır. TİP Genel Başkanı Aybar cezaevindeki İhsani'yi ziyaret eder. Tutuklanması tüm Türkiye'de gündem olur. Avukatı Orhan Arsal, onu mahkemede "Değirmenlere karşı savaş açan bir Don Kişot" olarak tanımlar. Birkaç ay tutuklu-

İhsani kesilen saçlarını mahkemede eşi Güllüşah'a veriyor. (19.08.1966, Milliyet)

Âşık İhsani'nin ünü dünyaya yayılıyor (Ant Dergisi Sayı:54,9 Ocak 1968)

İhsani, sazı ile dönemin siyasilerine karşı birbirinden değişik protestolar yapar. Ama onu emek mücadelesinin en önemli sembolü yapacak olay TİP ile tanışmasıdır. Zira bu dönemler İhsani'nin başı hapislerden, mahkeme salonlarından, linçlerden kurtulmamış.

luktan sonra İhsani tahliye edilir. Bu tutuklanmasından meşhur saç ve sakalı da nasibini alır. İhsani ilk mahkemede adliye de sorgu için sıra beklerken eşi Güllüşah'a kesilen saçlarını verir. İhsani'nin saçının ve sakalının kesilmesinin sevenlerini ne denli üzdüğünü Ülkü Tamer'in kaleminden okuyalım:

"Günün birinde haber bomba gibi düştü: İhsani tutuklanmış, Sultanahmet Cezaevi'ne konulmuş!

Seveyim sevmeyeyim, kim olursa olsun bir insanın düşünceleri yüzünden özgürlüğünün kısıtlanmasına her zaman karşıydım elbet. İhsani de "baltasını bileli" diye bir türkü söylemişti, baltasını kapıp ortalığı kan gölüne çevirmemişti ki!

Haber aldığımda Çağaloğlu'ndaydım. Doğru olup olmadığını öğrenmek için o sıralarda "devrimci"lerin egemenliğindeki MTTB'ye (Milli Türk Talebe Birliği) koştum hemen. MTTB adam almıyor. Giriş katında sağdaki salon kapıya kadar dolu. Kafamı uzatıp baktım. Salonun tam ortasında bir iskemle. Bir adam, başını öne eğmiş, oturuyor. Çevresinde gençler halka olmuş, sessizce duruyorlar. Çıt çıkmıyor. Yanımdaki bir delikanlıya, "Kim bu?" diye sordum fısıltıyla. "İhsani'nin avukatı" dedi. "Sultanahmet'e gidip görebilmiş."

Bir süre öylece sessizce bekledik.

Sessizliği bir delikanlı bozdu.

"Hocam, saçını kesmişler mi?"

Avukat, başı önünde, belli belirsiz bir sesle, "Kesmişler," dedi.

Bir an sessizlik.

Sonra bir başkası sordu:

"Hocam, sakalını...? Sakalını da kesmişler mi?"

Avukata can geldi birden. Şöyle bir doğruldu.

Cenaze namazına durmuş gibi ellerimizi önümüzde kavuşturmuş, bir süre daha bekledik.

Sonra bir genç kızın sorusu;

"Hocam... bıyığını...? Bıyığını da kesmişler mi?"

Avukata can geldi birden. Şöyle bir doğruldu.

Gözlerinde bir zafer ışıltısıyla, çevresini saran bizleri süzdü.

Sonra kollarını havaya kaldırarak haykırdı:

"Bıyığı duruyor!"

Ansızın bir alkış koptu salonda. "Bıyığı duruyor!" Devrimcilerin bir golü daha!

Bir ağızdan türkü başladı:

"Arkasından baltasını bileli..."

Kendimi dışarıya zor attım. Çağaloğlu'nun gri uçultusuna. Kime güleyim, kime ağlayayım, kime söveyim bilemiyorum."

Yüzü gözü kan içinde kalıncaya kadar dövülür

1970'li yıllarda birçok Avrupa devleti İhsani'yi konserler vermek üzere ülkelerine davet eder. 1979 yılında Avustralya'ya yaptığı geziyi 'Beyaz Köle' adıyla kitaplaştırır. 1990'da Fransa Cumhurbaşkanı İhsani'yi çağırır ve 5 yıl onları misafiri olur. Türkiye'ye döndükten sonra yine İstanbul'da kalır ve 1995 yılında doğduğu topraklara geri döner. İhsani 2009 yılında gazeteci Murat Meriç'le yaptığı röportaj sırasında fenalaşarak hastahaneye kaldırılır. Beyin kanaması geçirdiği anlaşılan İhsani ancak birkaç gün direnebilir. Yoksulluk sebebiyle ayrılmak zorunda kaldığı Diyarbakır'a büyük bir ozan olarak gömülür.

İran Azerbaycanı efsanesi ve Âşık İhsani'nin Kürtlüğü

- Yaşar Kemal de İhsani'nin Kürtlüğü için şunları yazar: "Bazı yıllar İhsani'yle her hafta buluşuyor, şiirler söylüyorduk. Ben bir gün bir Kürt türküsü söylerken o da karışverdi güzel sesiyle Kürtçe türküye. Ben onu dinlemek için sustum, o türküyü sonuna kadar söyledi. Kürtçesi de Türkçesi kadar güzeldi."

Şimdiye kadar okuduğum birçok kaynakta İhsani'nin ailesinin İran Azerbaycan'ından Diyarbakır'a göç ettiği bilgisi var. Oysa annesinin Muşlu olduğunu kendisi birçok yerde söylüyor. Babasının adı da Filit. Ki Filit, Kürtlere has bir isim. Ben onu Diyarbakır'ın yerel kanallarında Kürtçe konuşurken ve şarkı söylerken izledim. İhsani'nin tanınmaya başladığı 1950'li yılların sonunda, bir insanın kamuoyu önünde Kürt olduğunu söylemesi zordu. Bazı kaynaklarda İhsani'nin Tebriz'de doğan Âşık Garip'in torunu olduğu yazılır. Kanımca bu ya İhsani'nin Güllüşah gibi yarattığı bir efsanedir ya da başkalarının onun için yarattığı bir tarihtir. İkinci ihtimal doğru olsa bile İhsani buna itiraz etmemiş.

Âşık İhsani ile 1966 yılından beri arkadaş olan Ozan Temeli de bu konuya dair görüşlerini benimle paylaştı: "Âşık İhsani'ye 1978 yılında Almanya'ya geldiğinde sordum; dedim 'İhsani ben biliyorum senin Kürt olduğunu, lütfen

Türkiye'ye döndüğünde birkaç Kürtçe şarkı da söyle.' Hatta o zaman onunla saatlerce Kürtçe konuşup, Kürtçe şarkılar söyledik. Anne ve babası da Kürttü. Döndüğünde bana bir kasetini gönderdi, içinde Kürtçe şarkıları da vardı. Bana Temeli ismini de o vermişti. Diyarbakır'dayken de kendisiyle sürekli görüşürdüm. Ölmeden iki gün önce de kendisiyle telefonda konuşmak istemiştım, fakat Muş Vartolu olan son eşi konuşamayacak durumda olduğunu söylemişti. Kasetleri hala yanımda. İki günde bir onları dinlerim."

Ozan Temeli'nin bahsettiği içinde Kürtçe şarkıların olduğu kaset, İhsani'nin 'Yaşamak Bu Değil' kasedi. Bu kaset, 1974'te Frankfurt'ta kurulan Uzelli şirketi aracılığıyla çıkmış. Toplamda 12 şarkının bulunduğu kasette İhsani sade ve duru Kürtçesiyle 'Derabin', 'Kırbıkın' ve 'Hançer' adında üç Kürtçe şarkı söylüyor.

Yaşar Kemal de İhsani'nin Kürtlüğü için şunları yazar: "Bazı yıllar İhsani'yle her hafta buluşuyor, şiirler söylüyor-

duk. Ben bir gün bir Kürt türküsü söylerken o da karışverdi güzel sesiyle Kürtçe türküye. Ben onu dinlemek için sustum, o türküyü sonuna kadar söyledi. Sonra her buluşmamızda bana Kürt türküleri söylüyordu. Kürtçesi de Türkçesi kadar güzeldi. Neden sonra onun nereli olduğunu sordum. Diyarbakırlıydı."

***

Kaynak:

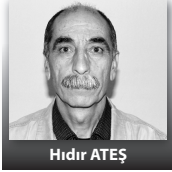
- * Beyaz Köle, Âşık İhsani, İlgı Yayınları, 1985
- * Âşık İhsani Kimdir, Ayhan Yetkiner, Tekin yayınevi, 1967
- * Yoldaş Koçero, Müslüm Üzülmöz, TÜSTAV yayınları, 2011
- * Türkiye'nin 1960'lı Yılları, Hazırlayan: Mete Kaan Kaynar, İletişim Yayınları, 2017
- * Yaşamak Hatırlamaktır, Ülkü Tamer, Kitap Yayınevi, 2005
- * Türkiye İşçi Partisi Olaylar-Belgeler-Yorumlar (1961-1971), Nebil Varuy, Sosyal Tarih Yayınları, 2010

İhsani Diyarbakır'daki evinde

Duruşu ve direnişiyiyle zulme boyun eğmeyen halk ozanı Ozan Şahturna

Hıdır ATEŞ

Henüz 20'li yaşlarda iken zulüm, işkence ve hapisle tanıştı. 12 Eylül faşizmi döneminde 5 yıl hapis yattı. Hapishane hücrelerinde Türkiye Devrimci Hareketi öncülerinden İbrahim Kaypak'a ile duvar duvara olduğunu ve işkence seslerini dinlediğini dile getirdi. Yurt içi ve uluslararası plat-

formlarda demokrasi, özgürlük, eşitlik ve insan hakları için yapılan toplumsal aktivitelerin en önünde yer aldı.

Türkülerin Anası, sazın ve sözün usta yorumcusu toplumsal mücadelenin öncülerinden Aşık Şahturna'dır bahsettikimiz. Maraş Sinemilli kökenli Aşık Şahturna, 1950 yılında Sivas'ın Gürün ilçesi, Kaynarca Köyü doğumlu. Çiçek-kızamık hastalığından ötürü gözlerini kaybetti. Anıların, kuşların ve doğanın tüm seslerinden ilham aldığı diyerek müzikle ikrar oldu. Baskılardan ötürü yurt dışına çıktı. Ozan Şiar ile evlenen Ozan Şahturna'nın Şafak ve Şirin adlı iki kızı var. Halen Berlin'de yaşıyor.

'Göz değil saz istiyorum'

Çocuk yaşlardayken babasının gözlerini ameliyat ettirmek istemesine; 'Ben göz değil, saz istiyorum!' diye karşılık vererek, müzik tutkusunu dile getirir. Bu söz, sanatsal yaşamında vardığı üretkenliğin ve başarının anahtar cümlesi olur.

10 yaşında saz çalmaya ve deyiş söylemeye başlayan Şahturna, 15 yaşında kendi yapıtı olan ilk plağıyla üne kavuşur. O artık bir Halk Ozanı'dır.

Halk Ozanı Şahturna, müzik çalışmalarıyla birlikte yoğun bir sosyal ve eğitimsel çalışmalar dönemi yaşar. Ankara Körlük Okulu'ndan diploma alır. 1974 yılında Ankara Eğitim Tiyatrosu'nda, Hizmet-İş Sendikası'nda; 1977-78 arası Ankara Belediyesi'nde çalışır. Bu yönlü faaliyetlerine yurt dışında da devam eder. 1981-88 arasında Almanya'da Meslek Okulu ve Almanca Lisan Okulu'na gider ve sertifikalarını alır.

Baskılar, yasaklamalar

Plakları yasaklandı için Aşık Mah Turna ismiyle çıkardı. Yurtdışına çıktıktan sonra vatandaşlıktan atıldı ve mal varlığına el konuldu. Alman vatandaşlığına geçen Ozan Şahturna; 1993'te yeniden vatandaşlığa alındı. Vatandaşlığa alındıktan sonra gittiği Türkiye'de bir konuşmasından ötürü yine tutuklandı. Kamuoyunun baskısıyla serbest bırakıldı. Bir röportajında; "Kendileri tekrar vatandaşlığa aldılar. Ama yaşadığım işkence ve acıların hesabını kimse vermedi. Devlet bana bir özü borçlu" dedi. Acılarına uğruşmuş, döneminin tüm zulmüne tanıklık yapmış zaman diliminde, direnişçi kişiliğiyle birçok ilke imza atarak üretmeye devam etti.

Sanatçı ve yazarlıkla sınırlı kalmayan Ozan Şahturna, aydın, devrimci ve kadın kimliği ile eşitlik, özgürlük ve demokrasi mücadelesine; ilkel duruşu ile emek kattı. Avrupa'da da ayrımcılığa, hak ihlallerine ve anti-demokratik uygulamalara karşı büyük çıkış ve eylemleriyle tavrı aldı.

11 Aralık 2011 tarihinde yönetmen ve yazar Ozan Şiar ile TBMM'de yaptıkları basın toplantısında, Türkiye'de faşist diktatör rejimlerinin mağdurları adına cuntacıların hesap vermesini talep etti. 8 Aralık 2011'de Ankara Adliyesi'ne dosya sunarak faşist cuntacılara yönelik suç duyurusunda bulundu.

'Yolumza döşenen dikenli tellere inat'

70'li yıllara doğru lise öğrencisi iken Elazığ'da ilk konserini

severek izlediğim Ozan Şahturna'nın 'Muhterem sadık erenler' deyişi hala hafızamda dipdiri duruyor. Sazına, sözüne ve özüne zeval olmasın Ozan Şahturna!

Ülkede yaşanan süreç somutunda; hak ve özgürlükler mücadelesinde devrimci sanatçıların rol ve misyonları yamsaldır. Tüm faşist baskı, zulüm, yasaklama ve tehditlere karşın çizgisinden ve duruşundan taviz vermeyen Halk Ozanı Şahturna ve yazar/sanatçı Ozan Şiar; 'Yolumza döşenen dikenli tellere rağmen düşmana inat devam edeceğiz!' diyor.

700 üzerinde esere imza attı

Acı ve zorluklarla geçen sanat yaşamında devasa bir üretkenliğe ulaşan Ozan Şahturna, 700 üzerinde esere imza attı. Eşi Ozan Şiar'ın yanı sıra Aşık Daimi, Aşık Veyysel, Rıza Aslan-doğan ve Hacı Taşan ile plak ve albüm çıkardı. Yazdığı ve seslendirdiği yapıtlar ülkede ve ülke dışında yayınlandı. Newyork, Colombya ve Frei üniversitelerinde bilimsel tezler konu oldu. Dünya çapında pek çok sanatçı ve yazarla aktiviteleri, konser ve televizyon programları yayınlandı. Çeşitli yayınlara makaleler yazdı. Birçok ülkede panel, konferans ve söyleşilere katıldı.

Almanya Köln Arena'da yapılan ve Guinness Rekorlar Kitabına giren 'Bin Yılın Türküsü' (13 Mayıs 2000) ve 'Kadının Türküsü' (2004) organizasyonlarına onur konuğu olarak davet edildi.

2014'te Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin ev sa-

Türkülerin Anası, sazın ve sözün usta yorumcusu toplumsal mücadelenin öncülerinden Şahturna, gözlerini ameliyat ettirmek isteyen babasına "Göze değil, saza ihtiyacım var" diyerek, müziğe olan tutkusunu ifade eder.

Sanatçı ve yazarlıkla sınırlı kalmayıp devrimci kimliğiyle eşitlik, özgürlük ve demokrasi mücadelesine emek kattı. Avrupa'da da ayrımcılığa, hak ihlallerine ve anti-demokratik uygulamalara karşı çıkışlarıyla tavrı alır.

hipliğinde düzenlenen 'İnançta, Toplumsal Yaşamda ve Alevilikte Kadın' konulu konferansta; Türkiye'de Politik Müzik ve Alevi Kadın Ozanlar: Bir Politik Figür Olarak Aşık Şahturna' başlıklı sunuma konu oldu.

2018 yılında Berlin Märkisches Müzesi'nin bir bölümünde bir süre Ozan Şahturna ve Ozan ismiyle sergi düzenlendi.

Müzik albümlerinden örnekler

- ✓ İnsanlık
- ✓ Halk Düşmanları
- ✓ Kanlı Maraş
- ✓ Mutsuz İnsanlar
- ✓ Özel Albüm (Hey Ankara)
- ✓ Acılar Birgün Bal Olur
- ✓ Barış Anaları
- ✓ Ay Bizlere Şahit Oldu
- ✓ Klasikler
- ✓ Gün Güneşle Kucaklaşacak
- ✓ Yolunda Köprü Olsam,
- ✓ Güneşle Vurun Beni
- ✓ Ayrılık/Gurbet Acısı

Kitapları

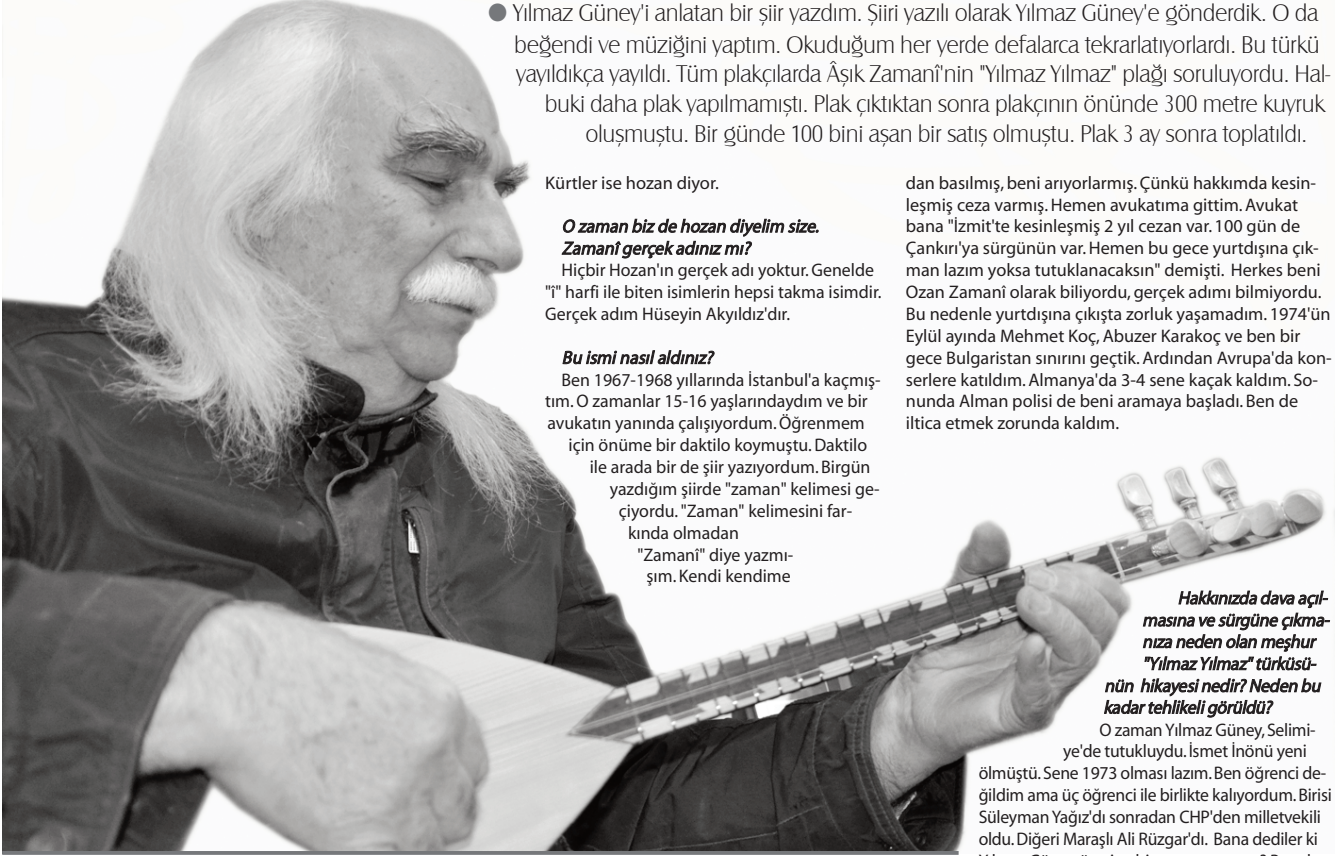
- ✓ Şahturna Ağdaşan (Şah Turna), Şakiyan Turna, Can Yayınları, İstanbul, 1998.
- ✓ Şahturna, Ozan Şiar, Güneşi Kucaklayanlar –İnadına Sevdamız, Şafak Yayın, Berlin, 2004.
- ✓ Şahturna-Şahkız, Aşık İhsani Berfin Yayınları, İstanbul, 2006.

Ödüller ve seçkiler

- ✓ Ankara Hüseyin Gazi Vakfı Ozanlık Geleneği Onur Ödülü
- ✓ Uluslararası Dostluk, Barış ve Özgürlük Ödülü
- ✓ Kanada Alevi Kültür Merkezi tarafından Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde yılın Avrupa Kadınlar Halk Ozanı seçildi.
- ✓ Almanya Köln Arena'da yapılan ve Guinness Rekorlar Kitabına giren 'Bin Yılın Türküsü' (13 Mayıs 2000) ve 'Kadının Türküsü' adlı organizasyonlara şeref konuğu olarak eserleriyle yer aldı.
- ✓ 2005 yılında İstanbul'da Yüzyılın Buluşması'nda Toplumsal Barış Ödülü.
- ✓ 2011 Hacı Bektaş Kültür Derneği tarafından Uluslararası Halk Ozanları Buluşması Onur Plaketi

Âşık Zamani'den Hozan Zamani'ye

● Yılmaz Güney'i anlatan bir şiir yazdım. Şiiri yazılı olarak Yılmaz Güney'e gönderdik. O da beğendi ve müziğini yaptım. Okuduğum her yerde defalarca tekrarlatıyorlardı. Bu türkü yayıldıkça yayıldı. Tüm plakçılarda Âşık Zamani'nin "Yılmaz Yılmaz" plağı soruluyordu. Halbuki daha plak yapılmamıştı. Plak çıktıktan sonra plakçının önünde 300 metre kuyruk oluşmuştu. Bir günde 100 bini aşan bir satış olmuştu. Plak 3 ay sonra toplatıldı.

Kürtler ise hozan diyor.

O zaman biz de hozan diyelim size.

Zamani gerçek adınız mı?

Hiçbir Hozan'ın gerçek adı yoktur. Genelde "i" harfi ile biten isimlerin hepsi takma isimdir. Gerçek adım Hüseyin Akyıldız'dır.

Bu ismi nasıl aldınız?

Ben 1967-1968 yıllarında İstanbul'a kaçmıştım. O zamanlar 15-16 yaşlarındaydım ve bir avukatın yanında çalışıyordum. Öğrenmem için önüme bir daktilo koymuştu. Daktilo ile arada bir de şiir yazıyordum. Bir gün yazdığım şiirde "zaman" kelimesi geçiyordu. "Zaman" kelimesini farkında olmadan "Zamani" diye yazmışım. Kendi kendime

dan basılmış, beni arıyorlarmış. Çünkü hakkımda kesinleşmiş ceza varmış. Hemen avukatıma gittim. Avukat bana "İzmit'te kesinleşmiş 2 yıl cezan var. 100 gün de Çankırı'ya sürgünün var. Hemen bu gece yurtdışına çıkmazsan yoksa tutuklanacaksın" demişti. Herkes beni Ozan Zamani olarak biliyordu, gerçek adımlı biliyordum. Bu nedenle yurtdışına çıkışta zorluk yaşamadım. 1974'ün Eylül ayında Mehmet Koç, Abuzer Karakoç ve ben bir gece Bulgaristan sınırını geçtik. Ardından Avrupa'da konserlere katıldım. Almanya'da 3-4 sene kaçak kaldım. Sonunda Alman polisi de beni aramaya başladı. Ben de iltica etmek zorunda kaldım.

Hakkınızda dava açılmasına ve sürgüne çıkmanıza neden olan meşhur "Yılmaz Yılmaz" türküsünün hikayesi nedir? Neden bu kadar tehlikeli görüldü?

O zaman Yılmaz Güney, Selimiye'de tutukluymuş. İsmet İnönü yeni ölmüştü. Sene 1973 olması lazım. Ben öğrenci değildim ama üç öğrenci ile birlikte kalıyordum. Birisi Süleyman Yağız'dı sonradan CHP'den milletvekili oldu. Diğeri Maraşlı Ali Rüzgar'dı. Bana dediler ki Yılmaz Güney üzerine bir parça yapsana? Ben de oturdum hem genelleme hem de Yılmaz Güney'i anlatan bir şiir yazdım. Bir arkadaşımın abisi de Yılmaz Güney'in yanında tutukluymuş. Şiiri yazılı olarak Yılmaz Güney'e gönderdik. O da beğendi ve onayladıktan sonra müziğini yaptım. Arada bir düşünülere de gidiyordum. Okuduğum her yerde defalarca tekrarlatıyorlardı. Bu türkü yayıldıkça yayıldı. Tüm plakçılarda Âşık Zamani'nin Yılmaz Yılmaz plağı soruluyordu. Halbuki daha plak yapılmamıştı. Neşre stüdyoya girip plağı yaptık. Plak çıktıktan sonra plakçının önünde 300 metre kuyruk oluşmuştu. Bir günde 100 bini aşan bir satış olmuştu. Ama bana düşen 250 lira oldu. Plak 3 ay sonra toplatıldı.

Toplatma gerekçesi neydi?

Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesi, devletin suçlu saydığı kişileri övmek. Suçlu kişi de Yılmaz Güney'di.

Aradan geçen yıllar tarzınızı etkiledi mi?

Âşık Zamani ilk dönemlerde çevreyle ilgili, gelinlerle, kızlarla ilgili türküler söylerdi. İstanbul'a geldikten sonra sosyalizmle tanışınca, çevremde üniversiteli gençlerin de etkisi ile bilinç olarak değişmeye başladım. 1974'den sonra artık güçlü türküsü söylemedim. Bugüne kadar hep sosyal içerikli başkaldırı türküleri, devrim türküleri söyledim.

Avrupa'da da bu geleneği devam ettirebildiniz mi?

Avrupa'ya ilk geldiğimdev Kürt örgütlenmesi yoktu. Burada iki anekdot anlatmak isterim. Braunschweig'de Dev-Yol beni bir konsere çağırmıştı. 500-600 kişi vardı. Ben sahnedeyken cılız bir sesle "Biji Kurdistan" diye slogan atıldı. Ben de kitleye "Bir ses geliyor ama duyamıyorum.

Bir okulun bodrum katındaki çalışma atölyesinin kapısında tozlu, kırmızı iş tulumu ile karşılayıcı bizi ak saçlı Hozan Zamani. Şaşırmadım desem yalan olur. Herhalde harç, kürek işi ile uğraşılıyor diye düşündüm. İçeri girdiğimde duvarda duran tozlu bağlamalar, eski raflar, iş malzemeleri ve sigara dumanı ile nefesleri kesen bir bağlama atölyesinde buluyoruz kendimizi. "Sigara paramı bağlama yaparak, tamir yaparak çıkarıyorum" diyor Dersimli 71 yaşındaki Hozan Zamani.

Hemen kahve yapıyor sohbeti koyulaştırmak için yıllara meydan okuyan elleri ile... Sohbeti başlayalım dediğimde; Server Tanilli'nin "Ben özgür bir insanım ama önüme mikrofon koyulduğu zaman özgürlüğüm bitiyor" sözünü hatırlatıp, sigarasını yakarak başlayan sorularımıza cevaplamaya... "Eğer tarih doğruysa 1948'de Dersim'in Ovacık kazasının Kürtçe ismi ile Dêrikê Semikan, Türkçe adı ile Kuşluca Köyünde doğdum" diyen Hozan Zamani'nin hikayesini kendisinden dinledik.

Murat MANG

Âşık mı, hozan mı diyelim size?

Eskiden 1970'lerden önce, ozanlara âşık denirdi. Modern çağ başladıktan sonra bu kez ozan denmeye başlandı. Anladığım kadari ile Hozan Kürtçeden gelme bir kelimedir. "Ho" bilim demek, "zan" ise bilimi bilmek anlamına geliyor. Yani bilimi bilmek anlamı çıkıyor. Şimdi kimse âşık demiyor.

Siz kendinizi nasıl görüyorsunuz?

Ben artık ozan oldum. Kimisi âşık kimisi ozan diyor.

"Ulan bu da benim ismim olsun" dedim. O günden sonra Zamani ismi ile tanındım.

Çalıştığım büronun alt katında plakçılar vardı. Oraya iner plaklara bakardım. Orada Dedefom plak şirketi vardı. Sahibi Ermeni'ydi. Bir gün cesaretimi toplayarak içeri girmiş ve "Ben saz çalıyorum. Türkü okuyorum. Bana plak yapar mısın?" diye sormuştum. O zamanlar Mahzunî'nin, Ali'nin türküleri rekor kırıyorlardı. Ben de sosyal türküler söylemekten yanaydım. Plakçı bana "Alevi türkülerin varsa plak yaparım" dedi. Ben de o dönem 3-4 tane Alevilikle ilgili dörtlü bir plak yaptım. Sene 1968'di. O günden sonra da Âşık Zamani oldum.

1974'e, meşhur "Yılmaz Yılmaz" plağıma kadar adım hep Âşık Zamani idi. 1975-76'larda kasetler çıktıktan sonra ise Ozan Zamani oldu.

Almanya'ya gelişiniz nasıl oldu?

1974 yılında, Yılmaz Yılmaz isimli plağım nedeniyle hakkımda çok sayıda dava açılmıştı. Plak zaten çıktıktan 3 ay sonra toplatıldı. Katıldığım her konser hakkında da dava açılıyordu; Trabzon, Aydın, Malatya, Erzinca, Erzurum, Kocaeli vs. İlk yargılandığım mahkemede serbest bırakıldım. Şansım vardı ki savcı Ovacık'ta görev yapmıştı. Tanıdık çıkmıştı. Beni tutuklamadı. 1974 Ağustos ayında Şahturna beni arayarak "Gel, Almanya'ya gidiyoruz" demişti. Ben de Ovacık Emniyeti'nden "yurtdışına çıkabiliriz" kağıdı alıp İstanbul'a gittim.

Bu arada benim çalıştığım plakçı şirketi polis tarafın-

Biraz daha yüksek sesle söyleyin" deyince, gençler seslerini biraz daha yükselttiler. Ben yine "hayır olmadı, duymuyorum" deyince bunlar daha yüksek sesle "Biji Kurdistan" diye bağırdı. O zaman mümkün değildi Türk solu içinde "Kürdistan" demek. Ben de sahnede Kürt sorununu, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı olduğunu anlatmaya başladım. Herkesin slogan atan iki gence baktığını fark ettim için "O iki gence kimse dokunmasın. Tartışyorsanız gelin benimle tartışın" diye ekledim. O gençlerden biri tiyatrocı Amele idi.

Var mı buna benzer başka anılarınız?

1986'da Kürt hareketi Stuttgart'da ilk Newroz kutlamasını yapıyordu. O zamanki Apocular deniyordu. Ben de koridorda sıramı beklerken, Halkın Kurtuluşu'ndan birisi bana "Yazıklar olsun sen de mi Apocu oldun?" demişti. O an ona cevap vermedim ama sahneye çıktığımda cevabımı verdim.

Şöyle demiştim: "Ben Filistin'i savunduğumda kimse bana Filistin'in demedi. Vietnam'ı savunduğumda kimse bana Vietnamcısın demedi. Ben şimdi kendi halkımın gecesine gelmişim bana 'yazıklar olsun' diyorlar. Bundan sonra Apocuyum artık. Buradayım." O dönem birçok Newroz kutlamasına katılıyorduk. Fazla sanatçı yoktu. Zozan, Serdar ve ben vardım. Sonradan Şehit Sefkan ile tanışmışım. Münster'de üniversitede okuyordu. Bana hiç unutmuyorum şöyle demişti: "Kendi halkın için söyleyiorsan o sazını kır."

Ailenizde Hozanlık geleneğini sürdüren var mı?

Annemin dedesi saz çalıyormuş. Abim hem saz çalıyordu hem de yapıyordu. Sonra bana geçti. 10 yaşında saz çalmaya, 12 yaşında şiir yazmaya başladım. İlk türkümü Ovacık üzerine yazmışım. Bir oğlum, iki kızım var ama saz çalmıyorlar. Kızlar küçüken iki saz yapıp ellerine verdim. Berivan ilk tarifte çaldı. Newroz birkaç deneme sonra çalamayınca sazi yere vurdu. Bir daha da ellerine almadılar. Oğlum hiç ilgilenmedi. Ben bu durumumu tıpkı Napolyon Bonapart'ın durumuna benzetiyorum. Napolyon bir ayakkabıcının oğluymuş. Bütün asilzadeler bir gün toplanıyor babalarının ünvanları ile kendilerini tanıtırken sıra Napolyon'a geliyor. Napolyon "Benim adım Napolyon Bonapart. Benim asım benle başlar."

Hozan Zamanı da benle başladı, herhalde benimle bitecek. Ozanlık bitmez ama benim sülalemde yok.

Bu sizi üzüyor mu?

Hayır. Onlar da kendi çağlarının insanları. Saz çalmalarını isterdim ama olmadı. Zorla bir şey olmuyor.

Üretimlerinizi Avrupa'da da sürdürebildiniz mi?

Türkiye'de 8 tane plak yapmışım. Sonra türkülerim tehlikeleri görüldüğü için hiçbir şirket bana yanaşmadı. Avrupa'da 5 kaset yaptım. Sonra ekonomik gücüm yetmedi. Sağolsun Hüner-Kom da yanaşmadı. Yazdığım şiirleri başka sanatçılar okudu. Mesela benim Apê Musa için yazdığım türküyü Diyar okudu. Bremen'de parti gecesine giderken otobüste sessizce kendi içimde şiiri yazıp besmesini yaptım. Oraya gittiğimde bir kez prova yaparak sahnede okudum. Herkes sanki önceden biliyormuş gibi birlikte okumaya başlamıştı.

Halen şiir yazıyor musunuz?

Yazıyorum. Ben şiirlerimi genellikle yaz aylarında yazıyorum. Neden dersiniz? Ben oturarak şiir yazıyorum. Yürüyerek yazıyorum. Düşünceme kaydediyorum. Yürüyüş mesafem bittiğinde eve varır varmaz kağıda döküyorum. Oturarak düşünüp şiir yazmak zor geliyor bana.

Peki Aşıkılık ya da Hozanlık öğrenilecek bir şey mi? Aşıkların, Hozanların bu gücünün kaynağı nedir?

Birisi bana sormuştu; şiir nasıl yazılır? Aşık nasıl olunur? Şu cevabı vermişim: İkimiz bir dağdayız önmüzdde ırmak, ova, hayvanlar yayılmış. Bu manzaraya bakarak kelimeleri bir araya getirip sansatsal bir motif or-

taya çıkarırsan ozansın. Yani doğada, toplumda ne varsa alırsın işleyip tekrar topluma sunarısın. Aşıkılık budur. Yani bir heykeltraş taşı alıyor, işliyor onu sanata dönüştürüyor. Ozanlar konuşulan dili yan yana dizerek kelimeleri bir sanata dönüştürür. Doğada, toplumda her şey vardır. Hayal gücü de önemlidir. Benim gerilla üzerine bir kaç türküm var. Ben gerillaya gitmedim. Ama onların yaşam biçimini öğrenerek hayal gücümle yazdım.

Günümüzde Aşıkılık, ozanlık geleneğinin bittiğini söyleyebilir miyiz?

Gelenek bitmez. Toplumlar var olduğu müddetçe, sanat da olacaktır, ozan da olacaktır. Bitmez.

Aynı zamanda saz da yapıyorsunuz?

Bu mesleği nasıl öğrendiniz?

Dedem yapıyormuş. Köyde abim yapardı, ben de ondan öğrendim. Köydeyken ben de yapardım. Sonrasında Almanya'da devam ettim. Hem tamir hem de yeni saz yapabiliyorum. Sigara paramı çıkarıyorum. Öyle günlük müşterinin girip çıktığı bir dükkan değil tabii ki. Siparişe göre, arkadaş ve dostların istekleri üzerine yapıyorum. Almanya'da ilk kısa saplı bağlamayı 1978'de ben icat ettim. Emekçi de bilir, Şahturna da bilir. Birçok ozan arkadaş da bilir. Sazlar uzunlu du kelepçe takıyorlardı.

Bildiğimiz kadarıyla ülkeye gidemiyorsunuz. Özlem var mı?

Maalesef gidemiyorum. 45 senedir Avrupa'dayım. Hiç buralı olmadım. Bir saniye dahi buralı olmadım. Rüyalarımı bile ülkeme ile ilgili görüyorum. En son Bolu'da 10 yıllık kesinleşmiş cezam olduğunu öğrendim. Bu koşullarda zaten ülkeye gitmenin imkanı görülmüyor. Ufak bir paylaşım yapan tutuklanıyor.

Zamanı'yi Zamanı yapan ne oldu?

Her ozanın bir hit parçası vardır. Benimkisi "Yılmaz Yılmaz" parçası oldu. Onunla tanındım. 24 saatte Türkiye'nin her yerine yayılmıştı. Yılmaz Güney'in de etkisi vardı. Gençlik olduğu müddetçe, kavga olduğu müddetçe "Yılmaz Yılmaz" türküsü hep söylenecek. Tüm gençliği yani Kürt, Türk tüm insanları etkileyen bir türküdü.

Sizin Aşık Veysel'e yönelik eleştirilerinizin kaynağı nedir?

Beni entelektüel çevre ile Aşık Veysel'i eleştirmemden dolayı, gençler de Yılmaz Yılmaz'dan dolayı tanıdı. Henüz Yılmaz Yılmaz plağım çıkmadan Aşık Veysel öldü. Bütün sağıcı ozanlar Gülhane Parkı'nda Aşık Veysel'in dikileceği heykeli için davet edilmişti. Solcu ozanlardan kimseyi çağırmadılar. O zamanlar Yeni Ortam gazetesini çıkıyordu. Öğrenci iken birlikte kaldığım Süleyman Yağız bu gazete muhabirlik yapıyordu. Süleyman sonradan "neden törene gelmedin?" diye sorduğunda "Kimse davet etmedi ki geleyim. Hem gelseydim orada dayak yiyecektim" dedim. "Neden" dediğinde, Aşık Veysel'i eleştirdiğimi söylemiş ve şu şiirimi okumuştum.

**Çok dokundu mızrak ile tellere
Bozuk perdeleri görmüdi Veysel
Ağıt yaktık bülbül ile güllere
Dikene ellini sürmedi Veysel**

**Ağlayıp sızladı derdini döktü
Vurdular başına boynunu büktü
Çobandı ağanın koyununu güttü
Ver benim hakkımı demedi Veysel**

**Balta sapı için çatdı hırsıza
Dur demedi sömürücü arsıza
Vatandaş muhtaçken ekmeğe tuza
Bunun hesabını sormadı Veysel**

**Der Zamanı Veysel büyük ozandı
Halkın değil kendi derdini yazandı
Sözü hançer iken kaçıp saklandı
Zalimin başına vurmadi Veysel**

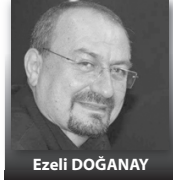
Bu şiirim Yeni Ortam gazetesinde yayınlanınca ortalık bir birine girdi. En son Halk Bilimi dergisini çıkaran Cahit Öztelli bu şiiri dergisine kapak yaparak "Benim Zamanı'den hariç söyleyecek bir sözüm yoktur Veysel hakkında" dedi. Yine Asım Bezirci kendi kitabının kapağına koymuştu. Mehmet Bayrak bu şiiri kitaplarında yazdı. Dedim gibi entelektüel çevre Aşık Veysel'i eleştirmemle, gençler de Yılmaz Yılmaz ile tanıdı beni.

Günümüzde âşıklık geleneği ve aydın olma bilinci

- Halk aydını olarak kabul edeceğimiz halk ozanları dışındaki 'aydın', genellikle sistemle uzlaşa yoluna gitmiştir. Halk ozanları ise daha çok halkın ölümsüz suyu ile beslenerek içinde yaşadıkları halkların kültürel plandaki temsilciliğini yüklenmişlerdir.

Aydın, belli bir bilgi birikimine ve kültürel donanımına sahip, ülkenin ve halkın sorunlarını, çelişkilerini, çözüm yollarını kavramış ve bu doğrultuda uğraşı veren insandır. Onun görevi budur. Anadolu'da aydınlar daha çok yönetenlerle iç içe olmuş çoğu kez bilimsel, sınıfsal araştırmalarını onların doğrultusunda yapmışlardır. Bu yüzden de yaşamsal ve toplumsal çelişkilere ışık tutmak yerine bu çelişkileri görmemek, onun yerine tekrar ve taklitle yetinmişlerdir. Çünkü onların yanında bilim ışık ve aydınlık suçtu. Makbul olan tekrar ve taklitti. Hoş, diğer toplumlarda da üç aşığı beş yukarı böyledi. Kapitalizm sürecine kadar aydın esas olarak egemen kesimin çıkarlarını korumuştur.

Ezeli DOĞANAY

Halk aydını olarak kabul edeceğimiz halk ozanları dışındaki 'aydın', genellikle sistemle uzlaşa yoluna gitmiştir. Cumhuriyet sonrası oluşan Türkiyeli aydın tipi ise (Türk, Kürt, Ermeni ve diğer Anadolu kökenli aydınları da içine alarak) daha çok Batı hayranlığı içinde yetiştirilmiştir. Kendi köklerinden kopuk, toplumunun değer yargılarını elinin tersiyle iten, Batı'nın değer yargılarını sorgulamadan alıp içselleştiren, bünye zayıflığı içerisinde saldırgan bir aydın tipi oluşmuştur. Camii avlusuna bırakılan bir çocuk gibi sevgi yoksunluğu içinde, saldırgan bir ruh hali var. Batı'nın kültürel gömleğini giyerken içinden çıkıp geldiği topluma sırtını dönmeyi bir ayrıcalık, bir beceri olarak görmüştür. Halk ozanları ise daha çok halkın ölümsüz suyu ile beslenerek içinde yaşadıkları halkların kültürel plandaki temsilciliğini yüklenmişlerdir. Bu durum ister istemez bir zıtlık ortaya çıkaracaktı. Bu zıtlılaşmada iki aydın tipi de beslendikleri kesimlerin sözcülüğünü üstlenmişlerdir. Cumhuriyet öncesi ve sonrası halk ozanlarının sistem ve onun aydını tarafından kabul edilmeysiğinin altında yatan sosyolojik gerçek budur.

1920 yılında kurulan cumhuriyetin kendi ideolojisini köylere kadar sokmasına hizmet edecek olan Köy Enstitüleri, 17 Nisan 1940 yılında 3803 sayılı yasa ile açılmış ve dönemin Eğitim Bakanı olan Hasan Ali Yücel tarafından bizzat yönetilmiştir. Açılan bu 21 okulda köylere ilkokul mezunları olan zeki çocuklar toplanmıştır. Kürt kökenli olan Başbakan İsmet İnönü inisiyatifinde Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç çabaları sonucu asıl amaçları olan resmi ideolojiyi yetiştirdikleri bu çocuklar üzerinden köylere sokmak ve yaymaktır. Ancak ilginç olan Türk milliyetçiliğinin suuru içerisinde yetiştirilen bu çocukların ellerine Anadolu ve Mezopotamya halklarına özgü olan ve tarihi çok eskilere dayanan bağlama yerine Batı'nın bir sazı olan mandolin tutuşturulmuştur. O dönemlerde elinde sazla Sivas'ta köy köy, kasaba kasaba gezen Aşık Veysel ise saldırganı uğruyor, sazı kırılıyor ve dövülüyor. İlginçtir, aynı günün izcileri 1992 yılında da, "İstanbul şehrinde ol sahibi devlet/Tahtı tacı ile sallanmalıdır" diyen Pir Sultan in heykeline saldırıp sazını kırıyorlar.

Ancak gerçek aydın yüklenildiği görevi, egemenlerle

çeliştiği noktada aydın olma sınavını vermiştir.

Günümüzde geleneksel anlamda usta çırak ilişkisi bitmiştir. Ama bireysel anlamda âşıklık/ozanlık devam etmektedir. Gelişen teknoloji onun kitleler tarafından tanınmasını sağlamıştır. Eskiden art sirtında köy köy, kasaba kasaba, il il gezen ozanlar artık kaldıkları yerlerde doldukları CD klip ve programlarla her tarafa rahatlıkla ulaşabilmektedirler.

Kendimden örnek verirsem:

1. *Gurbet Denen Alıcı Kuş (Uluslararası Yayıncılık, 1988, Şiir Kitabı, 112 Şiir)*
2. *Gülê Çi bike bi Stranê / Kurşun Neylesin Türkiyeye (Zel Yayıncılık, 1995, Şiir Kitabı, 240 şiir)*
3. *Çenk Türküleri (Ozanca Yayınları, 1999, 160 şiir)*
4. *Rubailer, (Kalan Yayıncılık, 2005, 80 şiir)*
5. *Gurbet Denen Alıcı Kuş, İkinci Basım (İtalik Yayınları, 2011, 160 şiir)*
6. *Güle Kar Yağdı (Gugukkuşu Yayınları, 2011, 100 şiir)*
7. *Maviye Tutkun (Har Yayınları, 2019, 70 şiir)*
8. *Tür Şekil ve Nazım Biçimi ile Halk Şiiri (760 sayfa Araştırma / İnceleme Nokta Yayınları, 2014, 85 şiir)*

Toplam olarak bugüne kadar kültür sanat dergileri hariç 7 şiir kitabında toplam olarak 1007 şiirim yayımlandı. Bu şiirlerimin bir kısmı araştırma kitaplarında yer aldı ve analizleri yapıldı. Hasan Harmancı'nın 'Bütün Kitapları'nda, Süleyman Zaman'ın 'Ders Kitapları'nda ve 'Alevi Batınlığı ve Ezoterizm' adlı çalışmasına da konu ile ilişkili olduğu için verildi kimi şiirlerim.

Antolojide yer alan şiirlerimi yazmıyorum bile. Yayımlanan bu 7 şiir kitabımın içinde kimi şiirlerim Aşık Emrah, Deste Günaydın, Niran Ünsal, Yasemin Gökse, Çetin, Mazlum Ali, Şafak Gündoğdu, Can Ali, Bülent Çetin- dağ, Ozan Devrani, İmam Özgül, Ferhat Güneşli gibi sanatçılar tarafından kaset ve CD'lere okundu. Çetin 'Bağdagül', Niran Ünsal 'Olaydım', Yasemin Gökse 'A Canım' adlı eserlerime klipler çektiler.

1. *A. Galip Kabasakaloğlu, Yatağına Sığmayan Nehir, 520 sayfa.*

2. *Kamber Atabey, Gücünü Kaynağından Alan Ozan, 470 sayfa*

3. *Süleyman Zaman, Mavi Kimlikli Şair, 310 Sayfa*
Bütün bunları niçin yazıyorum? Gelişen teknik, âşıklık geleneğinin toplumdaki yerini yitirmesine neden olmadı, tam tersine daha da yaygınlaştırıp kalıcılaştırdı.

- Günümüzde geleneksel anlamda usta-çırak ilişkisi bitmiştir. Ama bireysel anlamda âşıklık/ozanlık devam etmektedir. Gelişen teknoloji onun kitleler tarafından tanınmasını sağlamıştır. Eskiden at sirtında köy köy, kasaba kasaba, il il gezen ozanlar, artık kaldıkları yerlerde doldurdıkları CD klip ve programlarla her tarafa rahatlıkla ulaşabilmektedirler.

Lilavlar zamanı

- Lilavlar zamanı... Bahar yağmurları ile zirvelerde eriyen karlarla beraber toprakla birleşmesi, derelerin coşması, doğaya mana katması, her çeşit ağaç ve ota bereket katmasıdır. Lilavlar zamanı, ana tanrıçaların mevsimi, bilge insanların mevsimidir.

Dilpak DAĞ

Beşinci mevsimi bilir misiniz? "Hayır" dediğinizi duyar gibiyim. Evet, gerillanın dışında kimsenin bilmediği, tatmadığı beşinci mevsim.

Bu mevsimi ben de gerillalar sayesinde tanıdım ve yaşadım. Gerçekten de doyum olmaya bir mevsim. Hiç görmediğim envai çeşit çiçek, ağaç, farklı türde hayvanlar... Bir de burnuma gelen o kokular... Papatyalar, ters laleler, yabani laleler, ada çayı, kayalık kekiği ve daha binlercesi... Bu nedenle gerillalara sonsuz borçluyum.

Lilavlar zamanı... Bahar yağmurları ile zirvelerde eriyen karlarla beraber toprakla birleşmesi, derelerin coşması, doğaya mana katması, her çeşit ağaç ve ota bereket katmasıdır. Lilavlar zamanı, ana tanrıçaların mevsimi, bilge insanların mevsimidir. Lilav zamanı Mart ayının Nisan ayı ile bütünleşmesidir.

Kur'an'da "Nisa" kadın anlamında kullanılmaktadır. Asıl kökeni anlaşılıyor ki, kadından gelmez. Kadın ki kutsaldır. İki canlı olabildiği gibi üç canlı bile olabilir. Belki de daha fazla. Kadının kutsallığı farkını ortaya koymaktadır. 9 ay boyunca bir canlıyı karnında taşıyor, doğurduktan sonra da kendi sütü ile besliyor. Nisan ayının bereketinden de anlaşılıyor.

Bütün canlıları canlandıran, yaza hazırlayan bir mevsim. Lilavlar zamanıyla yeşil lenir ağaçlar, çiçekler ve yosunlar. Muazzam bir renk cümbüşü oluşturur. Ve insanı kendinden geçiren mis gibi kokusu, bedeni okşayan ılık esen rüzgarı vardır. Yüreklere kıpır kıpırdır. Rengarenk yeşil tonlar insanı büyüler. Her açan çiçek sanki bir başka gülümseme, her gülüşün anlamı vardır. Lale, kardelen, papatya... Her birinin rengi, kokusu farklı, her biri farklı

bir anlam katar doğaya. Çiçeklere konup polenlerinden yararlanan kelebekler ve arılar harıl harıl çalışırlar. Hiçbirinin gönlünü bırakmazlar.

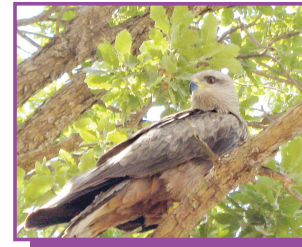
Ağaçlar kış boyunca harıl harıl çalışırken hiçbirimiz çalışmamasının farkında değilizdir. Bazen baktığımızda 'Bu nasıl bir ağaç, kupkuru' deriz. Fakat bütün mahareti ağacın iç çalışmasıdır. Lilavlar zamanında tomurcukları çatlamaya başlar. Her ağaç farklıdır; yaprağı, meyvesi, gövdesi...

Bazıları erkenden yaprak açarken, bazıları da yavaş yavaş tadını çıkara çıkara açar. Her tonda yeşil rengini bulabilir insan. Kendi kendimize 'Yeşilin bu kadar tonu var mıydı' diye sormadan edemeyiz. Dağı bayırı geze geze şahitlik ediyor gözlerimiz.

İnsan gözlerini alamıyor tarifi olmayan manzaralara. Dakikalar, saatler birbirini kovalıyor farkında olmadan. Bir de bakmışız güneş zirvelerin arkasında saklanıyor. Yorulmak nedir hissetmiyoruz bile. Kendimizi buluyoruz bu güzelliğin içinde.

Bir de kaynak sularımız var. Sistem içerisinde para ile satın alınız sözde arındırılmış suları. Suyu avuçlayıp içtiğimizde 'Ya Star, bu nasıl bir tat' demekten kendimizi alamıyoruz.

2015'te Cüdi'ye gitmiştim. Yaz ortasıydı. Bir zirveyi tırmanırken sıcaktan betim benim atmış, boğazım kurumuştum. Bana eşlik eden iki kadın gerilla ile bir yerde mola verdik. Damla damla akan bir kaynağa dayadılar pet şişesini. Kana kana içtikten sonra 'İşte bu!' diye bağırımdan kendimi alamadım. Gerilla Ronya, "Bizim topraklarımız kutsaldır. Her bir karış toprağı, her damla suyu bizim için kutsaldır. Bundayı uğruna can verdiğimiz" demiştim. Sözleri hala kulağımda çınıyor. Bugün dağları gezerken onu da andım.

*stèra guliarèn asmanan
sayonaya baxewiyé
sirika tenètiya rondikèn biatiz
dilétiya li pèshèrt mirinè
pipirika reqa bilaré
afirènera bejanèn min
ewoqas li benda te muan
dengé saduyé ac ji min benda*

Kamran Simo Hedili

Zurokén Kobané

